

Sylwia Rapacka-Wojtala

PRZEZ ZABAWĘ DO WSPÓŁDZIAŁANIA I NAUKI

Program nauczania języka niemieckiego w klasach IV–VIII
szkoły podstawowej

Kraków 2023

SPIS TREŚCI

1. Metryczka programu	4
2. Wstęp	5
3. Koncepcja programu i warunki jego realizacji	6
3.1. Opis programu	6
3.2. Użytkownicy programu.....	7
3.2.1. Nauczyciele języka niemieckiego.....	8
3.2.1.1. Kwalifikacje nauczycieli.....	8
3.2.1.2. Kompetencje nauczycieli	9
3.2.1.2.1. Kompetencje językowe	9
3.2.1.2.2. Kompetencje metodyczne	9
3.2.1.2.3. Kompetencje osobowościowe	10
3.2.1.2.4. Kompetencje interpersonalne	10
3.2.1.2.5. Kompetencje w zakresie stosowania TIK	10
3.2.2. Uczący się języka niemieckiego – uczniowie klas IV–VIII szkoły podstawowej.	11
3.3. Warunki realizacji programu	13
3.3.1. Czas realizacji programu	13
3.3.2. Liczebność grupy	13
3.3.3. Wyposażenie pracowni językowej.....	14
4. Cele edukacyjne	15
4.1. Cele kształcenia językowego.....	15
4.2. Ogólne cele językowe.....	15
4.3. Cele szczegółowe – opis umiejętności w ramach poszczególnych sprawności językowych.....	16
4.3.1. Opis szczegółowych celów językowych dla poszczególnych sprawności	17
4.4. Komunikacja na lekcji języka niemieckiego.....	22
4.4.1. Ogólne i szczegółowe cele wychowawcze rozwijane w klasach IV–VIII	24
5. Zakres, tematy i treści nauczania.....	25
5.1. Zakres tematyczny	25
5.2. Zakres obszarów tematycznych i intencje komunikacyjne w podziale na pierwszy i kolejne lata nauki.....	26
5.3. Zakres gramatyczny	28
6. Uwagi metodyczne związane z realizacją programu	34
6.1. Metody pracy	34
6.2. Techniki nauczania wykorzystywane w klasach IV–VIII.....	35
6.2.1. Rozumienie wypowiedzi.....	35
6.2.2. Budowanie wypowiedzi ustnej	36
6.2.3. Rozumienie tekstu	38
6.2.4. Budowanie wypowiedzi pisemnej	39

6.3. Techniki wprowadzania i utrwalania słownictwa.....	40
6.4. Nauczanie i utrwalanie gramatyki	42
6.5. Formy pracy stosowane na poszczególnych etapach edukacyjnych.....	44
6.6.1 Praca zbiorowa (praca frontalna, nauczanie frontalne, praca na ple-	
num)	44
6.6.2. Praca w grupach (praca grupowa).....	44
6.6.3. Praca w parach	44
6.6.4. Praca indywidualna (samodzielna, jednostkowa).....	45
7. Opis założonych osiągnięć uczniów według Europejskiego systemu opisu	
kształcenia językowego.....	46
8. Ewaluacja procesu dydaktycznego – kontrola i ocenianie osiągnięć.....	50
9. Ocena wewnątrzszkolna	52
10. Zadania sprawdzające i ich ocenianie w klasach IV–VIII	53
11. Ocenianie	55
12. Podsumowanie.....	56
Bibliografia.....	57

1. METRYCZKA PROGRAMU

PRZEDMIOT:	język niemiecki
TYP SZKOŁY:	szkoła podstawowa
POZIOM NAUCZANIA:	klasy IV–VIII, wariant: II.2 (drugi język obcy w klasach 7–8) ¹
CZAS PRZEZNACZONY NA REALIZACJĘ KURSU:	2 godziny w tygodniu. Realizacja programu umożliwi osiągnięcie poziomu A2 po ukończeniu klasy VIII według Europejskiego systemu opisu kształcenia językowego. W realizacji programu proponuje się wykorzystać podręcznik „Gute Reise!”.

Informacje o autorce:

SYLWIA RAPACKA-WOJTALA

Absolwentka filologii germańskiej i polskiej Uniwersytetu Łódzkiego. Wieloletni pracownik Zakładu Glottodydaktyki Katedry Językoznawstwa Niemieckiego i Stosowanego Uniwersytetu Łódzkiego z tytułem doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa.

Badania i praca dydaktyczna poświęcona dydaktyce oraz metodyce nauczania języków obcych. Wieloletni promotor prac licencjackich i magisterskich oraz opiekun specjalizacji nauczycielskiej i praktyk studenckich. Absolwentka projektu doskonalenia zawodowego nauczycieli organizowanego przez CODN i państwa niemieckiego obszaru językowego „Teacher Trainer” z wieloletnim doświadczeniem w organizowaniu i prowadzeniu form doskonalenia zawodowego z dydaktyki i metodyki nauczania języka niemieckiego jako języka obcego. Edukator nauczycieli języka niemieckiego. Autor wielu publikacji z dziedziny dydaktyki i metodyki nauczania języka niemieckiego w tym wielu artykułów naukowych, podręczników do nauki języka niemieckiego na różnych etapach edukacji i stopniach kształcenia, programów kształcenia i nauczania oraz różnorodnych pomocy dydaktycznych do nauki języka niemieckiego, tj.: poradniki, opracowanie dydaktyczne materiałów autentycznych oraz filmów do nauki języka niemieckiego, programy internetowe, programy i gry komputerowe do nauki języka niemieckiego i itp. Dyplomowany nauczyciel języka niemieckiego od lat, pracujący w szkole podstawowej i liceum, wdrażający w codzienną praktykę dydaktyczną ideę learnig by doing poprzez liczne projekty edukacyjne.

¹ Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z dnia 14 lutego 2017 r., poz. 356 z późn. zm.).

2. WSTĘP

Współczesność, której wyznacznikiem jest Internet, coraz popularniejsza nauka i praca online oraz zagraniczne podróże wakacyjne, wymusza umiejętność posługiwania się choćby jednym językiem obcym. Nauka języków obcych, cytując niemieckiego wieszcza J.W. Goethego, który powiedział: „Iloma językami władasz, tylekroć stajesz się człowiekiem”², umożliwia zatem nie tylko nawiązywanie kontaktów z przedstawicielami innych kultur, ale też uczy tolerancji wobec nich i lepszego ich zrozumienia.

Umiejętność porozumiewania się w języku obcym potrzebna jest również w zdobywaniu informacji o otaczającej nas rzeczywistości oraz umożliwia odnalezienie się w realiach współczesnego świata. Kraje członkowskie Unii Europejskiej świadome, jak ważna jest komunikacja i umiejętność porozumiewania się pomiędzy obywatelami zjednoczonej Europy, opracowały wspólną politykę edukacyjną w zakresie nauczania języków obcych.

Jej szczegółowy opis znaleźć można w dokumencie Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie. Dokument ten stanowi realizację głównego celu Rady Europy, którym jest „osiągnięcie większej jedności wśród państw – członków Rady” przez „podejmowanie wspólnych działań w sferze kulturalnej”³, co oznacza, że posługiwanie się językami obcymi umożliwia wymianę kulturalną, ułatwia mobilność obywateli państw UE oraz ich komunikację i zrozumienie, co z kolei znosi uprzedzenia i objawy dyskryminacji.

Szczególne znaczenie nabiera tu znajomość języka niemieckiego, którym posługuje się znaczna część obywateli Unii Europejskiej mieszkających w państwach niemieckiego obszaru językowego.

Aby osiągnąć swobodną komunikację w języku obcym, należałoby rozpocząć jego systematyczną naukę jak najwcześniej, aby uczeń wraz z poznawaniem własnej kultury kształtował jednocześnie wrażliwość na inną. W nauce języków obcych jest również bardzo ważne zapewnienie spójności i ciągłości nauczania na kolejnych etapach edukacji, co umożliwiłoby stałe i systematyczne kształcenie umiejętności językowych oraz rozwój kompetencji interkulturowej oraz promowało różnorodność obywateli Europy.

2 10 cytatów, które zmotywują Cię do nauki języków obcych, Paroli, <https://www.paroli.pl/10-cytatow-ktore-zmotywuja-cie-do-nauki-jezykow-obcych/>, (data dostępu: 11.06.2023 r.).

3 D. Coste, B. North, J. Sheils, J. Trim, *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Wydawnictwo CODN, Warszawa 2003. s. 14 i por. nowa wersja tego dokumentu z roku 2020, zatytułowana *Common European Framework for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume*, Council of Europe, Strasbourg 2020.

3. KONCEPCJA PROGRAMU I WARUNKI JEGO REALIZACJI

3.1. Opis programu

Niniejsza publikacja powstała jako chęć usystematyzowania nauki języka niemieckiego w ośmioletnim systemie kształcenia obejmującym edukację w szkole podstawowej w klasach IV–VIII i określa naukę języka niemieckiego jako nauczanie ciągłe i systemowe. Materiał programowy ma układ koncentryczno-spiralny, co oznacza, że poszczególne zagadnienia powtarzają się w kolejnych latach nauki w celu ich poszerzenia zgodnie z rozwojem psychicznym i emocjonalnym dzieci, w miarę ich „dorastania” i rozrastania się kręgu ich zainteresowań⁴.

Taka organizacja procesu dydaktycznego w pełni uwzględnia zachowanie zgodności z podstawą programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej⁵, która obowiązuje od roku szkolnego 2017/2018 i jest skutkiem reformy całego systemu edukacji.

Z uwagi na specyfikę nauczania i uczenia się w klasach IV–VIII oraz różnic rozwojowych uczniów w tak różnych grupach wiekowych, program zakłada zastosowanie w procesie nauczania różnych metod, aby były one adekwatne do cech rozwojowych odbiorcy.

I tak w klasie IV, w której uczniowie jeszcze pracują metodami edukacji wczesnoszkolnej, proponowane jest nauczanie multisensoryczne, całościowe i wszechstronne poprzez zabawę, ale także poprzez prowokowaną przez nauczyciela interakcję i działanie⁶. Taki model nauczania prowadzić ma do wykształcenia pozytywnego stosunku do nauki języka obcego i rozwinięcia motywacji poznawczej uczniów potrzebnej w kolejnych klasach.

W kolejnych klasach zaproponowano, obok kontynuowania zadań polegających na zabawie z językiem, wprowadzanie innych metod i technik nauczania, dostosowanych do tzw. nauczania systematycznego⁷, czyli stosowanie konkretnych zadań dydaktycznych, których celem jest systematyzowanie i utrwalanie zdobytej wiedzy. Program zakłada zatem stopniowanie trudności zadań, adekwatnie do rozwoju emocjonalnego i intelektualnego odbiorców.

Koncepcja programu uwzględnia także założenia zawarte w wydanym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej:

- » Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów

4 Por. W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2003, s. 126.

5 Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 14 lutego 2017 r. (Dz.U. z dnia 14 lutego 2017 r. poz. 356 z późn. zm.)

6 J. Iluk, *Jak uczyć małe dzieci języków obcych?* Wydawnictwo Gnome, Katowice 2002, s. 23.

7 H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*, Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2003, s. 34–38.

z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z dnia 14 lutego 2017 r., poz. 356 z późn. zm.),

- » Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z dnia 31 marca 2017, poz. 703) oraz założenia dokumentu opracowanego na zlecenie Rady Europy, tj. Europejskim systemie opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie, oraz nowej wersji tego dokumentu z roku 2020 zatytułowanej Common European Framework for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume, Council of Europe, Strasbourg 2020.

Dla autorki programu najważniejszym celem przy jego opracowaniu była przydatność, wyrażająca się w praktyczności i przejrzystości treści. Program ten powinien służyć stworzeniu efektywnego procesu dydaktyczno-wychowawczego oraz podniesieniu jakości pracy nauczyciela, co w konsekwencji powinno stworzyć odpowiednie warunki do kształcenia kompetencji językowych i komunikacyjnych uczniów.

Osobiście chciałabym, aby był on pomocą w codziennej pracy nauczyciela, a podane przykłady działań dydaktycznych stanowiły inspirację do tworzenia dla uczniów ciekawych lekcji języka niemieckiego.

3.2. Użytkownicy programu

Jednym z podstawowych dokumentów, który reguluje cykl kształcenia w szkolnictwie jest program nauczania, który uszczegóławia proces kształcenia dla określonej grupy docelowej. Pod pojęciem „programu” rozumieć należy przepisy „jednoznacznie określające ciąg czynności, które mają być wykonane”⁸, „zbiór informacji określających całkowicie i jednoznacznie ciąg czynności, jakie należy wykonać, aby proces przebiegał w sposób zaplanowany”⁹ lub też, jak definiuje je Okoń – odpowiednio przez specjalistów uporządkowany zbiór elementów z wybranych dziedzin wiedzy i życia, przydatny dla nauczania¹⁰. Każdy program nauczania stanowi opis sposobu realizacji celów i zadań ustalonych w podstawie programowej dla danego przedmiotu i powstaje w celu uporządkowania procesu dydaktycznego, na który składają się:

- » organizator procesu dydaktycznego – nauczyciele, ich kompetencje i metody pracy,
- » podmiot procesu dydaktycznego – uczniowie, ich potrzeby, motywacje i metody pracy,
- » treści kształcenia – określone obszary tematyczne, ich dobór i układ oraz sposoby sprawdzania osiągniętych wyników,

8 Program, Encyklopedia PWN, <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/program;3962488.html>, (data dostępu: 11.06.2023 r.).

9 Jw.

10 W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2004.

- » środowisko kształcenia – środki kształcenia i jego społeczno-materialne warunki,
- » metody nauczania – sposoby nauczania stosowane celowo i systematycznie w celu opanowania określonej wiedzy i umiejętności jej stosowania,
- » środki dydaktyczno-pomoce wykorzystywane przy organizacji procesu dydaktycznego¹¹.

Wszystkie te elementy zostaną omówione w kolejnych sekwencjach programu.

3.2.1. Nauczyciele języka niemieckiego

Niniejszy program ma na celu pomóc nauczycielom w przygotowaniu i realizacji procesu dydaktycznego, tj. w określaniu celów nauczania, doborze odpowiednich materiałów dydaktycznych, przygotowaniu rozkładów materiału i planów nauczania, doborze odpowiednich metod i technik nauczania uwzględniających specyfikę pracy z określoną grupą docelową oraz wyborze odpowiednich metod kontroli osiągnięć uczniów. Zatem nauczyciele pracujący z niniejszym programem znajdą w nim:

- » organizacji procesu nauczania języka niemieckiego,
- » cele nauczania,
- » treści nauczania,
- » metody techniki i formy pracy wykorzystywane w procesie dydaktycznym
- » sposoby oceniania osiągnięć uczących się języka niemieckiego.

Tylko dobrze przygotowany do pracy nauczyciel będzie w stanie zorganizować proces dydaktyczny adekwatnie do potrzeb i możliwości uczących się, dlatego koniecznym jest, aby dysponował odpowiednimi kwalifikacjami i kompetencjami.

3.2.1.1. Kwalifikacje nauczycieli

*Byłoby lepiej, gdybyś zabrał się do uczenia innych dopiero wtedy,
gdy sam się czegoś nauczysz.*

Albert Einstein¹²

Z uwagi na specyfikę pracy z uczniami w klasach IV–VIII nauczyciele pracujący w oparciu o niniejszy program powinni legitymować się odpowiednimi kwalifikacjami dostosowanymi do nauczanego odbiorcy. W myśl zapisów z Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 marca 2009 roku w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli¹³ oraz Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 marca 2019 roku zmieniającego rozporządzenie w sprawie szcze-

11 Tenże, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2003.

12 Z listu do Arthura Cohena, dwunastoletniego chłopca, który przesłał Einsteinowi pracę naukową z prośbą o ocenę, 26 grudnia 1928 r.

13 Dz.U. z dnia 27 marca 2009 r., nr 50, poz. 400.

gółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli¹⁴ pedagog zatrudniony w szkole podstawowej w charakterze nauczyciela języka niemieckiego powinien ukończyć:

- » studia magisterskie na kierunku filologia w specjalności danego języka obcego lub w specjalności lingwistyka stosowana w zakresie danego języka obcego oraz posiadać przygotowanie pedagogiczne,
- » studia licencjackie na kierunku filologia w specjalności danego języka obcego lub w specjalności lingwistyka stosowana w zakresie danego języka obcego oraz posiadać przygotowanie pedagogiczne,
- » studia w kraju, w którym językiem urzędowym jest dany język obcy oraz posiadać przygotowanie pedagogiczne,
- » nauczycielskie kolegium języków obcych w specjalności odpowiadającej danemu językowi obcemu,
- » studia wyższe na kierunku (specjalności) innym niż wymagany, ale ponadto ukończył studia podyplomowe lub kurs kwalifikacyjny w zakresie nauczanego przedmiotu oraz posiada przygotowanie pedagogiczne.

3.2.1.2. Kompetencje nauczycieli

Realizacja programu jest możliwa przy pełnym zaangażowaniu odpowiednio przygotowanego nauczyciela. Osoba pracująca w zawodzie nauczyciela powinna posiadać odpowiednie kompetencje językowe, metodyczne, osobowościowe, interpersonalne, komunikacyjne oraz technologiczne adekwatne do poziomu edukacyjnego.

3.2.1.2.1. Kompetencje językowe

Kompetencje językowe rozumiane są jako biegła znajomość języka niemieckiego w mowie i piśmie oraz poprawność fonetyczna na poziomie podstawowym lub zaawansowanym, a także kompetencja interkulturowa, czyli znajomość kultury społeczeństw posługujących się językiem docelowym. Kompetencja językowa powinna być potwierdzona dyplomem ukończenia filologii germańskiej lub dyplomem ukończenia specjalności języka niemieckiego w Nauczycielskim Kolegium Językowym i świadectwem znajomości języka niemieckiego w stopniu zaawansowanym lub biegłym (potwierdzone opanowanie języka certyfikatem: Das Kleine Deutsche Sprachdiplom (KDS), Goethe Institut, Die Zentrale Oberstufenprüfung (ZOP), Goethe Institut.

3.2.1.2.2. Kompetencje metodyczne

Kompetencje metodyczne to „umiejętność tworzenia i przeprowadzania efektywnych procesów glottodydaktycznych”¹⁵; to dobra znajomość metodyki nauczania języka niemieckiego i umiejętność praktycznego stosowania różnorodnych metod, technik i form nauczania w nauczaniu różnych grup wiekowych, znajomość psychicz-

¹⁴ Dz.U. z dnia 11 marca 2019 r., poz. 465.

¹⁵ W. Pfeiffer, *Nauka Języków obcych. Od praktyki do praktyki*, WAGROS, Poznań 2001, s. 195.

nych i intelektualnych możliwości uczących się na różnych etapach dydaktycznych z uwzględnieniem ich zainteresowań i potrzeb, umiejętność wyboru odpowiednich, dostosowanych do wieku i możliwości odbiorcy materiałów dydaktycznych, zdolność organizowania i realizacji różnorodnych zadań dydaktycznych oraz umiejętność planowania procesu dydaktycznego z uwzględnieniem fazy jego ewaluacji, a także zaplanowanie indywidualnego procesu nauczania.

3.2.1.2.3. Kompetencje osobowościowe

Na efekty procesu dydaktycznego ma również wpływ postawa i osobowość nauczyciela. Są one szczególnie ważne w klasie IV, gdzie charakter i zdolności aktorskie nauczyciela oraz jego podejście do ucznia i procesu nauczania kształtują pozytywny lub negatywny stosunek uczących się do języka niemieckiego. Kompetencje osobowościowe to również zdolności empatyczne nauczyciela, tolerancja dla błędów i braku zdolności czy też niepowodzeń dzieci w procesie uczenia się, ale również umiejętność tworzenia na zajęciach dydaktycznych atmosfery przyjaznej uczniowi.

3.2.1.2.4. Kompetencje interpersonalne

Umiejętność organizowania współpracy z grupą uczniów oraz budowania pozytywnych interakcji w jej obrębie pomogą zachęcić uczniów do nauki języka niemieckiego, rozbudzić w uczniach motywację poznawczą, uwrażliwić na pojawiające się problemy dydaktyczne i pomogą w pozytywnym ich rozwiązaniu oraz pomogą przygotować uczących się do planowania samodzielnej pracy i przeprowadzenia procesu samooceny¹⁶. Do kompetencji tych zaliczyć można również umiejętności opiekuńcze, pozwalające nauczycielowi zaspokajać potrzeby emocjonalne dzieci¹⁷.

3.2.1.2.5. Kompetencje w zakresie stosowania TIK

Otoczająca nas rzeczywistość medialna wymusza na nauczycielach posiadanie jeszcze jednej kompetencji – kompetencji w zakresie technologii i komunikacji medialnej, czyli umiejętności wykorzystania w procesie dydaktycznym nowych technologii informacyjnych i komunikacyjnych. TIK czyli technologie informacyjno-komunikacyjne stały się nieodłącznym składnikiem szkolnej edukacji. Nikt już nie wyobraża sobie nauczania bez dostępu do programów i aplikacji multimedialnych, czy gromadzenia i przesyłania danych w elektronicznej postaci. Coraz więcej mamy w szkołach interaktywnych tablic i monitorów. Cyfrowa szkoła nie pozostaje już w sferze marzeń, ale powoli staje się codziennością. Okazuje się jednak, że TIK jest dla wielu nauczycieli nie lada wyzwaniem¹⁸. Nadążanie za pędzącą do przodu technologią wymaga ciągle-

16 Prezentowane tu kompetencje nauczycieli mogą być nazywane i klasyfikowane w różny sposób. Por. klasyfikację kompetencji nauczycieli języków obcych u Pfeiffera

17 Por. J. Iluk, *Jak uczyć małe dzieci języków obcych?*... dz. cyt., s. 39, H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych*..., dz. cyt., s. 216.

18 TIK – niezbędny nauczyciela, <https://www.szkolneinspiracje.pl/tik-niezbudnik-nauczyciela/>, (data dostępu: 15.06.2023 r.).

go doskonalenia swoich kompetencji cyfrowych przez nauczycieli wszystkich przedmiotów, również języków obcych, i wdrożenie przez nich pozyskanych informacji w proces kształcenia.

TIK nie tylko pomaga w organizacji procesu dydaktycznego, w podniesieniu jego atrakcyjności i dostępności, ale również w kształceniu myślenia twórczego uczniów i rozwijaniu nowoczesnych strategii uczenia się, wspierających autonomię uczących się. Współcześnie dostępne narzędzia TIK oferują komunikację pomiędzy nauczającym a uczącym się oraz poszczególnymi uczącymi się za pomocą różnorodnych programów edukacyjnych, forów, grup dyskusyjnych, chatów, będących elementem poszczególnych multimedialnych pakietów edukacyjnych. Wykorzystanie ich potencjału stwarza wiele możliwości kształcenia kompetencji językowych w naturalnych sytuacjach komunikacyjnych. Wykorzystywanie nowych technologii sprzyja także rozwijaniu i doskonaleniu umiejętności w zakresie podsystemów języka: rozwijania słownictwa, utrwalania gramatyki, kształcenia poprawnej wymowy i intonacji. Po wszechnie dostępne pakiety multimedialne proponują również dokonywanie przez uczących się języka niemieckiego autoewaluacji poszczególnych sprawności językowych. Wykorzystanie TIK, jak pokazała praktyka dydaktyczna, stało się w czasie trwania epidemii COVID codzienną praktyką dydaktyczną, do której nauczyciele i uczniowie musieli się szybko dostosować.

3.2.2. Uczący się języka niemieckiego – uczniowie klas IV–VIII szkoły podstawowej.

Podmiotem procesu dydaktycznego są uczniowie, stąd na nich skierowane są wszelkie działania nauczycieli. Dlatego też celem niniejszego programu jest organizowanie takiego procesu nauczania i uczenia się, aby uwzględniał on potrzeby i predyspozycje uczących się.

Punktem wyjścia opracowania niniejszego programu jest I etap edukacyjny – nauczanie wczesnoszkolne, gdyż uczniowie klas IV bazują na doświadczenia zdobytych w klasach I–III, na proponowanym w nich systemie pracy, na stosowanych metodach nauczania oraz wykorzystywanych w tych klasach technikach uczenia się.

Nauczyciel rozpoczynający pracę z uczniami klas IV powinien wiedzieć, że w klasach I–III następuje dynamiczny rozwój fizyczny, kognitywny, emocjonalny i społeczny uczniów, który umożliwi im radzenie sobie w środowisku szkolnym oraz realizowaniu stawianych im zadań, tj. zdobywanie wiedzy, rozwijanie umiejętności potrzebnych do jej uporządkowania i organizowania, a także znalezienie swojego miejsca w nowej grupie rówieśniczej¹⁹. To przyczynia się do zdobywania nowych umiejętności, które będą stanowiły pomoc w osiągnięciu tzw. dojrzałości szkolnej – rozpoczęcia świadomej i systematycznej nauki. Dominująca na I etapie edukacyjnym pamięć mechaniczna zmienia się stopniowo w logiczną, dlatego nauczyciele obok kontynuowanej najprostszej strategii zapamiętywania nowych informacji – powtarzania, powinni stosować i inne, które pomagają zapamiętywać, przechowywać i reprodukować nowo poznany materiał.

19 Por. R. Stefańska-Klar, *Późne dzieciństwo. Młodszy wiek szkolny* [w:] B. Harwas-Napierała, J. Trempała, *Psychologia rozwoju człowieka*, t. II, PWN, Warszawa 2000, s. 130.

Zmiany zachodzące w rozwoju dzieci w klasach IV–VIII wymuszają na nauczyciela stosowanie różnorodnych metod, strategii i technik nauczania. Na początku nauki, w klasie IV, kiedy przeważa jeszcze uwaga mimowolna, spontaniczna, kontrolowana przez bodźce płynące z otoczenia, zaleca się łączenie treści nauczania z konkretnymi sytuacjami znanymi uczniom oraz wykorzystywanie przedmiotów jako rekwizytów nauczanych treści. Na tym etapie uczniowie uczą się szybko, ale zapominają jeszcze szybciej, stąd też muszą mieć możliwość wielokrotnego powtarzania tego samego materiału w różnorodny sposób. W stosowanych ćwiczeniach należy zatem aktywizować różne zmysły, zmieniać formy pracy oraz rodzaje aktywności uczniów, wprowadzając stopniowo metody pozwalające na rozwijanie pamięci logicznej. Nauczyciele powinni stopniowo wprowadzać w tok nauki różnorodne strategie i techniki zapamiętywania, co pomoże uczniom uczyć się samodzielności oraz spowoduje, że będą potrafili ocenić własne umiejętności i postępy²⁰.

W proces nauczania języka obcego w klasie IV warto wprowadzać cały czas znane uczniom, zabawy ruchowe, które uatrakcyjnają zajęcia i rozwijają pamięć kinestetyczną dominującą na etapie wczesnoszkolnym. Podobną funkcję pełnią zadania manualne, np. wycinanie, przyklejanie, odrysowywanie, odwzorowywanie. Uczniowie łączą wykonywanie czynności z konkretną sytuacją językową, co pomaga ją zapamiętać²¹. Dzieci w tym wieku podejmują również chętnie aktywności społeczne, uczą się współpracy z rówieśnikami, wywiązywania z określonych obowiązków oraz podporządkowania przyjętym normom społecznym, dlatego chętnie biorą udział w różnych formach scenicznych, tj. w krótkich pracach projektowych czy też miniteatrzykach. Wprowadzenie takich form pracy w nauczanie języka obcego uatrakcyjni naukę, ale również kształtuje i ćwiczy poprawną wymowę zarówno w języku obcym, jak i ojczystym²².

Począwszy od klasy IV, uczniowie stanowią bardziej jednolitą grupę, ale i tu dostrzec można pewne różnice rozwojowe. Niektórzy uczniowie charakteryzują się jeszcze pamięcią mechaniczną i myśleniem konkretnym, u innych zaczyna dominować już pamięć logiczna oraz myślenie abstrakcyjne. Oznacza to, że w procesie nauczania języka obcego obok nauczania multisensorycznego, należy wprowadzać nauczanie systematyczne polegające na stosowaniu regularnych zadań dydaktycznych. Proces ten musi przebiegać jednak stopniowo i adekwatnie do możliwości uczniów.

Od uczniów klas IV–VIII można powoli wymagać samodzielnej pracy nad językiem i częściowego przejęcia odpowiedzialności za efekty procesu nauczania. Uczniów należy traktować jednak bardzo indywidualnie i pomagać tym, którzy jeszcze nie są na to gotowi. Wsparciem dla procesu nauczania i uczenia się języka obcego na tym etapie jest wykorzystanie na lekcji krótkich tekstów oraz kształcenia komunikacji pisemnej, tj. umiejętności rozumienia tekstu oraz tworzenia krótkich tekstów. Uczniowie powinni zapisywać przykłady lub sporządzać krótkie notatki, co pomaga zapamiętać nowy materiał. Coraz chętniej będą jednak podejmować próby

20 Por. J. Iluk, *Jak uczyć małe dzieci języków obcych?*... dz. cyt., s. 41.

21 Por. M. Pamuła, *Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2006, s. 9–10.

22 Dokładną charakterystykę uczniów I etapu edukacyjnego znaleźć można w: B. Harwas-Napierała, J. Trempała, *Psychologia rozwoju człowieka*, t. II, PWN, Warszawa 2000.

samodzielnej pracy nad poprawnością językową na podstawie objaśnień i komentarzy gramatycznych nauczyciela. Dla uczniów w tym wieku niezmiernie ważna jest [...] postawa nauczyciela, który ma być kompetentny w przekazywaniu wiedzy i sprawiedliwy w ocenianiu. Rozbudzona w klasach I–III i rozwijana w późniejszych klasach motywacja poznawcza oraz aktywność społeczna warunkują ocenę nauczyciela. Ta z kolei wpływa na stosunek do nauczanego przez niego przedmiotu oraz na potrzebę dalszej nauki języka obcego²³.

3.3. Warunki realizacji programu

Efektywność realizacji programu zależy od warunków, w jakich jest on stosowany oraz od metod i technik nauczania stosowanych przez nauczyciela. Nauczanie języka niemieckiego z zastosowaniem niniejszego programu może odnieść planowany skutek – opanowanie przez uczniów podstawowego poziomu biegłości językowej A2 w następujących warunkach.

3.3.1. Czas realizacji programu

Zgodnie z propozycją MEN niniejszy program przewiduje naukę języka niemieckiego w wymiarze 2 godzin lekcyjnych tygodniowo i obejmuje uczniów, których cechuje większe zbliżenie do komunikowania się w języku docelowym, dłuższe, częściowo samodzielnie sformułowane wypowiedzi, samodzielność w posługiwaniu się językiem obcym w rutynowych sytuacjach życia codziennego.

3.3.2. Liczebność grupy

Głównym celem nauczania języka obcego jest rozwijanie kompetencji komunikacyjnej osób uczących się. Podstawowym warunkiem umożliwiającym jej rozwój jest mała liczba uczniów biorących udział w zajęciach dydaktycznych. Najlepsze efekty dydaktyczne można osiągnąć wyłącznie w małych grupach, nieprzekraczających 12–15 osób.

Praca w małych grupach pozwala na przeznaczenie większej ilości czasu na indywidualny kontakt z uczniami. Z tego powodu maksymalna liczebność grup nie powinna przekraczać 15 osób. Realizacja programu w większych grupach jest bardzo trudna do osiągnięcia i mało efektywna, nie jest dostosowana do wszystkich stylów uczenia się, nie zapewnia też pomocy w pokonywaniu problemów oraz uniemożliwia stałą kontrolę postępów w nauce²⁴.

23 Por. H. Komorowska, *Metodyka nauczania języków obcych...*, dz. cyt., s. 216.

24 Por. J. Iluk, *Jak uczyć małe dzieci języków obcych?*... dz. cyt., s. 36

3.3.3. Wyposażenie pracowni językowej

Realizacja programu zakłada dostęp przez nauczyciela języka niemieckiego do pracowni językowej, w której będą odpowiednie pomoce dydaktyczne umożliwiające prowadzenie zajęć językowych, tj. tablica, kolorowa kreda, odtwarzacz CD, tablica multimedialna, tablica korkowa, słowniki, mapy, ilustracje, tablice edukacyjne, gry i zabawy dydaktyczne. Dodatkowo w nauczaniu języka w klasach VII–VIII wskazane byłyby dodatkowe pomoce w postaci słowników (dwujęzycznych, obrazkowych), gazet lub czasopism niemieckojęzycznych, plansz językowych oraz dostęp do pracowni komputerowej.

4. CELE EDUKACYJNE

Z uwagi na specyfikę programu obejmującego nauczanie języka niemieckiego w klasach IV–VIII, sformułowano w nim cele kształcenia językowego, ogólne cele językowe i wychowawcze oraz szczegółowe cele językowe w ramach poszczególnych sprawności. Program uwzględnia wszystkie umiejętności kluczowe określone w podstawie programowej. Bezpośrednio odwołuje się do obowiązujących aktów normatywnych, takich jak:

- » Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z dnia 14 lutego 2017 r., poz. 356 z późn. zm.),
- » Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z dnia 31 marca 2017, poz. 703).

4.1. Cele kształcenia językowego

Nadrzędnym celem nauczania języka obcego w klasach IV–VIII jest rozwijanie kompetencji komunikacyjnej uczniów. Uczniowie posiadający już pewną wiedzę i doświadczenie w uczeniu się języka obcego – j. angielskiego, powinni w klasach IV–VIII swobodnie dostosować się do systematyzacji nauczanego materiału języka niemieckiego i konsekwentnie rozwijać sprawności oraz kompetencje językowe.

Celem nauczania jest opanowanie języka niemieckiego na poziomie umożliwiającym nawiązywanie kontaktów z rówieśnikami z państw języka docelowego. Osiągnięty poziom biegłości językowej stanowić ma również podstawę dla dalszej nauki języka na kolejnych etapach edukacyjnych, aby została zachowana ciągłość edukacji językowej.

Program zakłada również kontynuację edukacji ogólnowo-wychowawczej: rozwijanie osobowości, umiejętności i zainteresowań uczniów, ich kompetencji interkulturowej, motywacji poznawczej, samodzielności, ale i współdziałania z innymi w procesie uczenia się języka niemieckiego.

4.2. Ogólne cele językowe

W procesie uczenia się języka obcego w klasach IV–VIII uczeń:

- » rozwija kompetencje językowe umożliwiające porozumiewanie się i działanie w języku obcym w nieformalnych sytuacjach dnia codziennego (uczeń rozumie proste i krótkie wypowiedzi ustne i pisemne, a także formułuje bardzo proste i krótkie wypowiedzi; potrafi również uczestniczyć w krótkiej rozmowie

- i adekwatnie reagować ustnie lub pisemnie w prostej sytuacji komunikacyjnej),
- » potrafi stosować podstawowe struktury gramatyczne umożliwiające formułowanie wypowiedzi w odniesieniu do teraźniejszości, przeszłości i przyszłości,
 - » zna zasady wymowy i ortografii,
 - » posiada podstawowe wiadomości o państwach niemieckiego obszaru językowego,
 - » rozwija swoją osobowość i zachowania prospołeczne,
 - » potrafi wykorzystywać materiały dydaktyczne (słowniki) w wyszukiwaniu informacji do samodzielnej pracy,
 - » potrafi w grupie pracować nad projektami.

Podstawa programowa określa je w następujący sposób:

- I. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.
- II. Rozumienie wypowiedzi. Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka, a także bardzo proste wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- III. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń samodzielnie formułuje bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne i pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- IV. Reagowanie na wypowiedzi. Uczeń uczestniczy w rozmowie i w typowych sytuacjach reaguje w sposób zrozumiały, adekwatnie do sytuacji komunikacyjnej, ustnie lub pisemnie w formie bardzo prostego tekstu, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.
- V. Przetwarzanie wypowiedzi. Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych²⁵.

4.3. Cele szczegółowe – opis umiejętności w ramach poszczególnych sprawności językowych

Czynnikiem wpływającym na sposób i efekty uczenia się jest motywacja oraz zainteresowanie nauczaniem przedmiotem. Motywacja jest ogółem motywów lub potrzeb, które kierują zachowaniem ucznia²⁶. Wyróżnić można motywację wewnętrzną lub zewnętrzną. Motywacja wewnętrzna „samoczynnie” pobudza uczącego się do działania, które ma dla niego wartość samo w sobie. Motywację zewnętrzną można natomiast kształtować, np. w procesie nauczania. To nauczyciel stwarza zachętę do działania

25 Podstawa programowa kształcenia ogólnego, https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_OSMOKLASISTY/Podstawa_programowa/SP_PP_2017_Jezyk_obcy_nowozytny.pdf, (data dostępu: 13.06.2023 r.).

26 Por. W. Okoń, *Nowy słownik pedagogiczny...*, s. 256.

poprzez system nagród, dobór odpowiednich strategii lub materiałów dydaktycznych interesujących ucznia. Poprzez stworzenie odpowiedniej atmosfery na lekcji, która otworzy zmysły i pobudzi ucznia do działania. To ona pozwoli uczniowi otworzyć się na bodźce wykorzystywane w procesie dydaktycznym. One jednak powinny być wprowadzane w określonej kolejności. Nadrzędnym celem nauki języka niemieckiego jest kształcenie komunikacji językowej – ustnej i pisemnej. Naturalną kolejnością w uczeniu się języka obcego jest rozwijanie początkowo komunikacji ustnej dopiero potem pisemnej. Stąd na lekcji języka niemieckiego powinno się wprowadzać i kształcić poszczególne sprawności językowe w podobnej kolejności: rozumienie wypowiedzi, budowanie wypowiedzi, rozumienie tekstu czytanego i budowanie wypowiedzi pisemnej.

Taka kolejność wprowadzania i natężenia kształcenia sprawności językowych na lekcji obrazuje przyswajanie języka w możliwie naturalny sposób i odpowiada założeniom metody naturalnej stosowanej do dziś w przedszkolach i szkołach bilingwalnych, gdzie język obcy jest środkiem w nauczaniu lub też metodzie bezpośredniej, powstałej w XIX wieku, jednak z powodzeniem stosowanej obecnie w nauczaniu języków obcych. W myśl metody bezpośredniej, na lekcji języka obcego powinien dominować język mówiony. Nauczanie powinno odbywać się bezpośrednio, tj. bez użycia języka ojczystego i odwoływania się *explicite* do reguł gramatycznych²⁷. Kontakt z językiem obcym należy zaś rozpocząć się od rozwijania receptywnej sprawności słuchania i rozumienia wypowiedzi obcojęzycznej, które stanowią bazę do produkcji językowej, najważniejszej w nauce języka obcego. One też powinny dominować, kiedy uczniowie wdrażają się w proces dydaktyczny i często mają problemy z tworzeniem wypowiedzi pisemnych w języku polskim. Nauczyciel musi jednak włączyć w proces dydaktyczny rozwijanie receptywnego rozumienia tekstu i produktywną sprawność budowania wypowiedzi pisemnej w języku niemieckim, gdyż program zakłada rozwijanie wszystkich sprawności językowych, aby zapewnić minimum komunikacji ustnej i pisemnej.

4.3.1. Opis szczegółowych celów językowych dla poszczególnych sprawności

W procesie dydaktycznym mającym na celu kształcenie kompetencji komunikacyjnej w języku niemieckim nauczyciel powinni planować rozwijanie komunikacji ustnej i pisemnej, a co za tym idzie dążyć do osiągnięcia szczegółowych celów językowych dla poszczególnych sprawności. Te jednak określane są w różny sposób:

- » słuchanie – mówienie – czytanie – pisanie;
- » rozumienie ze słuchu – mówienie – rozumienie tekstu czytanego – pisanie;
- » rozumienie tekstu ze słuchu – mówienie – czytanie ze zrozumieniem – pisanie;
- » rozumienie wypowiedzi – budowa wypowiedzi ustnej – rozumienie tekstu – budowa wypowiedzi pisemnej.

Niezależnie, jak nauczyciel będzie nazywał te sprawności językowe, dla każdej z nich powinien sformułować cele ich kształcenia, np.:

27 W. Pfeiffer, *Nauka Języków obcych. Od praktyki do praktyki...*, s. 71.

Rozumienie wypowiedzi:

Uczeń rozumie:

- » polecenia i nieskomplikowane instrukcje nauczyciela,
- » nieskomplikowane wypowiedzi i dialogi,
- » globalnie i selektywnie sens słuchanych informacji,
- » ogólny sens słuchowisk.

Uczeń potrafi:

- » prawidłowo zareagować w sytuacjach komunikacyjnych na kierowane do niego wypowiedzi,
- » wyszukać szczegółowe informacje w prostych wypowiedziach i dialogach,
- » selektywnie i detalicznie zrozumieć prosty komunikat lub nieskomplikowaną wypowiedź.

Budowanie wypowiedzi ustnej:

Uczeń potrafi:

- » prawidłowo zareagować werbalnie w prostych sytuacjach komunikacyjnych,
- » formułować proste pytania i odpowiedzi,
- » zdobywać i udzielać informacji w typowych sytuacjach dnia codziennego,
- » uczestniczyć czynnie w nieskomplikowanej sytuacji komunikacyjnej,
- » sformułować krótką wypowiedź, w której wyrazi swoje myśli i spostrzeżenia dotyczące najbliższego otoczenia,
- » poprawnie wymawiać poznane słowa,
- » argumentować i bronić swojego stanowiska.

Rozumienie tekstu:

Uczeń rozumie:

- » proste komunikaty tekstowe w postaci ogłoszeń i napisów znajdujące się w jego środowisku,
- » podstawowe teksty użytkowe,
- » ogólny sens prostego czytanego tekstu.

Uczeń potrafi:

- » poprawnie odczytać prosty tekst,
- » wyszukać określone informacje w czytany tekście,
- » ogólnie zrozumieć dłuższe teksty, posługując się słownikiem dwujęzycznym.

Formułowanie wypowiedzi pisemnej:

Uczeń potrafi:

- » poprawnie zapisać znane słowa,
- » napisać prosty tekst użytkowy (zaproszenie, mail, kartkę pocztową, krótki list)
- » wypełnić prosty formularz,
- » sformułować krótką wypowiedź pisemną na bazie omówionego materiału, według podanych punktów,
- » odpowiedzieć na pytania do czytanego tekstu, będące sprawdzianem jego zrozumienia.

Określając cele kształcenia dla poszczególnych sprawności językowych, nauczyciel powinien opierać się na podstawie programowej, która określa wymagania szczegółowe dotyczących poszczególnych sprawności językowych w następujący sposób:

1. Uczeń posługuje się bardzo podstawowym zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:
 1. człowiek (np. dane personalne, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania),
 2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe),
 3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się, przybory szkolne, życie szkoły),
 4. praca (np. popularne zawody, miejsce pracy),
 5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, urodziny, święta),
 6. żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki, lokale gastronomiczne),
 7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, środki płatnicze, korzystanie z usług),
 8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, hotel, wycieczki),
 9. kultura (np. uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje),
 10. sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, uprawianie sportu),
 11. zdrowie (np. samopoczucie, choroby, ich objawy i leczenie),
 12. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, rośliny i zwierzęta, krajobraz).
2. Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi ustne (np. rozmowy, wiadomości, komunikaty, ogłoszenia) artykułowane wyraźnie, w standardowej odmianie języka:
 1. reaguje na polecenia,
 2. określa główną myśl wypowiedzi,

3. określa intencje nadawcy/autora wypowiedzi,
 4. określa kontekst wypowiedzi (np. czas, miejsce, uczestników),
 5. znajduje w wypowiedzi określone informacje,
 6. rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.
3. Uczeń rozumie bardzo proste wypowiedzi pisemne (np. listy, e-maile, SMS-y, kartki pocztowe, napisy, ulotki, jadłospisy, ogłoszenia, rozkłady jazdy, historyjki obrazkowe z tekstem, teksty narracyjne, wpisy na forach i blogach):
1. określa główną myśl tekstu,
 2. określa intencje nadawcy/autora tekstu,
 3. określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę),
 4. znajduje w tekście określone informacje,
 5. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.
4. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi ustne:
1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska,
 2. opowiada o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości,
 3. przedstawia intencje i plany na przyszłość,
 4. przedstawia upodobania,
 5. wyraża swoje opinie,
 6. wyraża uczucia i emocje,
 7. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.
5. Uczeń tworzy bardzo krótkie, proste, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, pocztówkę, e-mail, historyjkę, wpis na blogu):
1. opisuje ludzi, przedmioty, miejsca i zjawiska,
 2. opowiada o czynnościach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości,
 3. przedstawia intencje i plany na przyszłość,
 4. przedstawia upodobania,
 5. wyraża swoje opinie,
 6. wyraża uczucia i emocje,
 7. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.
6. Uczeń reaguje ustnie w typowych sytuacjach:
1. przedstawia siebie i inne osoby,
 2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozu-

- miał jego wypowiedź),
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia,
 4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami,
 5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia; pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
 6. składa życzenia, odpowiada na życzenia,
 7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie,
 8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje,
 9. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
 10. nakazuje, zakazuje,
 11. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
 12. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek),
 13. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.
7. Uczeń reaguje w formie bardzo prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, e-mail, wpis na czacie/forum) w typowych sytuacjach:
1. przedstawia siebie i inne osoby,
 2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie),
 3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz/ankiety),
 4. wyraża swoje opinie, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami,
 5. wyraża swoje upodobania, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, intencje i pragnienia innych osób,
 6. składa życzenia, odpowiada na życzenia,
 7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie,
 8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje,
 9. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia,
 10. nakazuje, zakazuje,
 11. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby,
 12. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek),
 13. stosuje zwroty i formy grzecznościowe.
8. Uczeń przetwarza bardzo prosty tekst ustnie lub pisemnie:
1. przekazuje w języku obcym nowożytnym podstawowe informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. mapach, symbolach, piktogramach) lub audio-wizualnych (np. filmach, reklamach),

2. przekazuje w języku obcym nowożytnym lub polskim informacje sformułowane w tym języku obcym,
 3. przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim.
9. Uczeń posiada:
1. podstawową wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego,
 2. świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.
10. Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym).
11. Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych).
12. Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.
13. Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, wykorzystywanie środków niewerbalnych).
14. Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

4.4. Komunikacja na lekcji języka niemieckiego

Rozwój komunikacyjnej kompetencji językowej na lekcji jest możliwy, gdy stworzymy wiele sytuacji, w których uczeń będzie miał kontakt z językiem obcym w naturalnym kontekście komunikacyjnym. Należy więc ograniczyć używanie języka polskiego do minimum, by nakłonić uczniów do prób nawiązania kontaktu w języku obcym. Temu służyć ma np. wprowadzanie poleceń w języku niemieckim bez tłumaczenia ich na język polski, a jedynie obrazowanie ich znaczenia za pomocą mimiki, gestów (mowy ciała). Rozwój kompetencji komunikacyjnej zwykle rozpoczyna się od nauczania uczniów tzw. języka lekcyjnego, na który składają się powitania, zwroty, wyrażenia i polecenia organizujące pracę na lekcji, typu:

- » *Guten Morgen!*
- » *Guten Tag!*
- » *Hallo, Kinder!*
- » *Hallo!*
- » *Kommt rein!*

- » *Mach die Tür zu!*
- » *Wer ist da?*
- » *Wer ist nicht da?*
- » *Wer fehlt heute?*
- » *Macht die Bücher auf!*
- » *Bist du fertig?/Seid ihr fertig?*
- » *Zeigt/Zeige mal!*
- » *Macht die Bücher zu!*
- » *Hör/Hört zu!*
- » *Schau/schaut mal!*
- » *Guck/Guckt mal hier!*
- » *Setz dich!/Setzt euch bitte!*
- » *Steh/steht auf!*
- » *Warte/wartet mal!*
- » *Was machst du?/ Was macht ihr?*
- » *Wollen wir spielen?*
- » *Spielen wir!*
- » *Machen wir es zusammen?*
- » *Alle zusammen!*
- » *Mach/macht das!*
- » *Soll ich helfen?*
- » *Brauchst du Hilfe?/Braucht ihr Hilfe?*
- » *Wer will/möchte?*
- » *Jetzt bist du dran!*
- » *Du bist dran!*
- » *Bitte, der Reihe nach!*
- » *Wiederhole/Wiederholt bitte!*
- » *Sag/sagt es noch einmal!*
- » *Sag/Sagt es bitte auf Deutsch!*
- » *Was heißt...?*
- » *Es ist sehr gut gemacht!*
- » *Sehr gut/toll/prima/super/ausgezeichnet!*
- » *Das gefällt mir!*

- » *Richtig/Falsch.*
- » *Korrekt!*
- » *Auf Wiedersehen!*
- » *Tschüss!*
- » *Bis bald!*

4.4.1. Ogólne i szczegółowe cele wychowawcze rozwijane w klasach IV–VIII

Uczestniczenie w procesie dydaktycznym w charakterze nauczyciela języka niemieckiego obliguje do realizowania nie tylko celów językowych, ale również do wspomagania ogólnego rozwoju uczniów. Oprócz przekazywania wiedzy i kształcenia umiejętności językowych, rolą nauczyciela jest również wychowywanie kolejnych pokoleń. Ważną rolę w kształtowaniu moralnego, emocjonalnego i intelektualnego rozwoju młodego człowieka odgrywa postawa nauczyciela. Jego otwartość na otoczenie, na różne aspekty kultury rodzimej i obcej, pozytywna motywacja i chęć poznawania nowych obszarów życia, wiedzy i nauki może wpłynąć na ostateczny kształt osobowości uczniów. To od nauczyciela zależy dobór treści nauczania i sposób ich przekazu, które wpłyną na poziom wiedzy i postawę uczących się. Program zakłada realizację następujących celów wychowawczych:

- » kształcenie poczucia przynależności do bliższego i dalszego otoczenia,
- » kształcenie pozytywnego nastawienia i otwartości na inne kultury i przedstawicieli innych narodowości,
- » rozwijanie tolerancji wobec odmienności kulturowych,
- » kształtowanie postaw respektujących ogólnie przyjęte normy postępowania,
- » tworzenie pozytywnej postawy wobec własnych umiejętności i kompetencji językowych,
- » rozwijanie postawy współdziałania i aktywności,

a także:

- » kształcenie pozytywnych postaw wobec nowych zadań postawionych w procesie uczenia się języka obcego,
- » rozbudzenie potrzeby wykazywania aktywności w procesie dydaktycznym,
- » wykształcenie właściwych postaw wobec procesu dydaktycznego, nauczyciela i uczniów w toku lekcji,
- » rozwijanie umiejętności współdziałania w grupie rówieśniczej,
- » rozbudzanie potrzeby pomocy innym uczestnikom procesu dydaktycznego,
- » rozwijanie poczucia odpowiedzialności za własny proces uczenia się.

5. ZAKRES, TEMATY I TREŚCI NAUCZANIA

Przyświecające naszej propozycji programowej założenia kształcenia językowego, podobnie jak w przypadku podstawy programowej kształcenia ogólnego, sformułowane zostaną w postaci celów ogólnych i celów szczegółowych.

5.1. Zakres tematyczny

Tematyka zajęć objętych niniejszym programem łączy ze sobą dwa główne nurty procesu nauczania w szkole podstawowej: emocjonalny i dydaktyczny, które w powiązaniu z psychofizycznym rozwojem dziecka w ciągu nauki w szkole podstawowej kształtują obszar tematyczny i zakres materiału nauczania języka niemieckiego.

W nauczaniu wczesnoszkolnym najważniejszą rzeczą jest powiązanie treści materiału nauczania języka obcego ze sposobem widzenia świata przez ucznia, z jego najbliższym otoczeniem i problemami. Jednocześnie tematyka zajęć musi pobudzać dziecięcą fantazję, rozwijać kreatywność oraz potrzebę aktywnego uczestniczenia w procesie dydaktycznym, odwoływać się do emocji i uczuć dziecka, dzięki czemu możliwy jest ogólny jego rozwój. Nauka języka niemieckiego, rozpoczęta w klasie IV, powinna bazować na obszarach tematycznych omawianych przez uczniów na lekcjach języka angielskiego, tak aby uczeń łatwo kojarzył podobieństwa dwóch języków, przez co łatwiej opanowywał nowy materiał. W kolejnych klasach nauczyciel powinien systematyzować naukę i poszerzać poznane w klasie IV obszary tematyczne o nowe struktury i jednostki tematyczne. Oznacza to, że uczniowie mogą kilkakrotnie spotkać się z danym tematem, za każdym razem będzie on jednak omawiany z innej perspektywy. Inne będą też intencje komunikacyjne.

Zakres tematyczny w klasach IV–VIII obejmuje następujące treści w odniesieniu do ucznia i jego najbliższego otoczenia, które można przedstawić w następujących punktach:

- » przedstawiam się;
- » przedstawiam moją rodzinę i przyjaciół;
- » prezentuję mój dom;
- » przedstawiam moją szkołę;
- » prezentuję mój dzień;
- » przedstawiam mój czas wolny;
- » nazywam święta i uroczystości w moim domu;
- » określłam codzienne zakupy i nazywam posiłki;
- » określłam stan zdrowia;
- » nazywam i określłam świat wokół mnie.

Poniżej wyszczególnione są tematy i związane z nimi intencje komunikacyjne przewidziane do realizacji w klasach IV–VIII, a także tabelaryczne zestawienie środków językowych, których opanowanie umożliwi realizację intencji komunikacyjnych.

5.2. Zakres obszarów tematycznych i intencje komunikacyjne w podziale na pierwszy i kolejne lata nauki.

1. przedstawianie się:

- » posługiwanie się prostymi zwrotami grzecznościowymi, witanie się i żegnanie (z uwzględnieniem różnorodności form powitań i pożegnań dla państw niemieckiego obszaru językowego), przedstawianie się, pytanie o samopoczucie innej osoby i określanie własnego samopoczucia, określanie ilości i pytanie o ilość.
- » nawiązywanie kontaktów i przekazywanie informacji o swojej osobie: adres, adres mailowy (z uwzględnieniem danych adresowych charakterystycznych dla niemieckiego obszaru językowego), numer telefonu oraz uzyskiwanie podobnych informacji od innych, określanie samopoczucia i zdobywanie tej informacji od osób z najbliższego otoczenia.

2. przedstawianie rodziny i przyjaciół:

- » identyfikowanie i przedstawianie członków rodziny i przyjaciół, określanie ulubionych czynności wykonywanych przez poszczególne osoby, określanie cech osób,
- » opisywanie i charakteryzowanie członków rodziny i przyjaciół, informowanie o zawodach, opowiadanie o zainteresowaniach, upodobaniach, hobby; określanie przynależności, wyrażanie upodobań,
- » nazywanie zawodów i miejsc pracy,
- » określanie miejsca pracy, informowanie o czynnościach wykonywanych w pracy.

3. prezentowanie domu:

- » nazywanie i opisywanie mebli oraz przedmiotów znajdujących się w pokoju, nazywanie czynności wykonywanych w różnych pomieszczeniach domu,
- » określanie miejsca zamieszkania: kraj i miejscowość (z uwzględnieniem państw niemieckojęzycznych), dom, przekazywanie informacji o własnym domu, jego pomieszczeniach oraz położeniu przedmiotów znajdujących się w pokoju, tj. mebli, zabawek i innych obiektów oraz ich krótki opis; określanie kierunków ustawiania przedmiotów.

4. przedstawianie szkoły:

- » określanie czasu – dni tygodnia, nazywanie i opisywanie przyborów szkolnych, określanie czynności wykonywanych w szkole.
- » identyfikowanie pór dnia, opowiadanie o przedmiotach szkolnych, informowanie o planie lekcji (z uwzględnieniem przedmiotów nauczanych w państwach niemieckojęzycznych), opisywanie pracowni szkolnej i przedmiotów znajdujących się w niej, wyrażanie opinii na temat nauczycieli i szkoły i uzasadnianie jej, zadawanie pytań i udzielanie informacji na temat swojej szkoły.

5. prezentacja dnia:

- » określanie czasu – informowanie o czynności wykonywanej o określonej godzinie, formułowanie krótkiej wypowiedzi na temat przebiegu dnia, nazywanie typowych czynności domowych.
- » opisywanie czynności wykonywanych w danym czasie w ciągu doby, relacjonowanie rozkładu dnia lub tygodnia, opisywanie obowiązków domowych.

6. przedstawianie czasu wolnego:

- » opisywanie czynności wykonywanych w czasie wolnym, w czasie wakacji i zimowisk, określanie celów podróży i opisywanie miejsc wypoczynku wakacyjnego (z uwzględnieniem informacji o miejscowościach wypoczynkowych na terenie państw niemieckiego obszaru językowego), nazywanie środków transportu.
- » określanie sposobów spędzania wolnego czasu, nazywanie sportów i przedstawianie zainteresowań, wyrażanie upodobań odnośnie form spędzania wolnego czasu (w kraju i za granicą), opowiadanie o przygodach wakacyjnych, zachęcanie do spędzania wolnego czasu w określony sposób.

7. nazywanie świąt i uroczystości obchodzonych w domu:

- » nazywanie miesięcy, świąt i uroczystości (z uwzględnieniem świąt obchodzonych w państwach niemieckiego obszaru językowego) i określanie czynności wykonywanych z ich okazji i w trakcie ich trwania, informowanie o otrzymanych prezentach, składanie prostych życzeń.
- » określanie dat świąt i uroczystości, opisywanie tradycji i zwyczajów związanych ze świętami: Bożego Narodzenia, Wielkanocy, karnawału, Dnia Matki, opisywanie uroczystości rodzinnych np. urodzin, porównywanie uroczystości obchodzonych w krajach niemieckiego obszaru językowego z uroczystościami w naszym kraju, formułowanie zaproszeń na uroczystości, wyrażanie emocji związanych ze świętami.

8. określanie codziennych zakupów i nazywanie posiłków:

- » nazywanie produktów spożywczych, owoców i warzyw, informowanie o tym, że chce nam się jeść i pić oraz co lubimy, a czego nie; informowanie, co jemy, a czego nie na poszczególne posiłki. (Z uwzględnieniem upodobań kulinarnych przedstawicieli państw niemieckiego obszaru językowego).
- » opowiadanie o robieniu zakupów, nazywanie i określanie produktów, potraw i napojów, określanie upodobań żywieniowych dowiadywanie się cen, zamawianie potraw (w różnych państwach niemieckojęzycznych), podawanie przepisu kulinarnego.

9. określanie stanu zdrowia:

- » identyfikowanie i określanie części ciała, informowanie o zasadach higieny i dbania o stan zdrowia, nazywanie dolegliwości.
- » opisywanie dolegliwości, określanie stanu zdrowia, udzielanie porad, opisywa-

nie zdrowego i niezdrowego trybu życia, wyrażanie nakazu i zakazu.

10. nazywanie i określanie najbliższego otoczenia:

- » nazywanie zjawisk pogodowych, pór roku, udzielanie i uzyskiwanie informacji na temat zwierząt, rozpoznawanie kolorów, opisywanie, w co ubrane są osoby zależnie od pory roku i pogody.
- » określanie i opisywanie środowiska (z uwzględnieniem informacji realioznawczych o państwach niemieckiego obszaru językowego), warunków atmosferycznych, opisywanie i uzyskiwanie informacji na temat zwierząt domowych oraz o sposobach opiekowania się nimi, udzielanie wskazówek, w co powinno się ubrać w określoną pogodę.

5.3. Zakres gramatyczny

Jeśli efektem nauki języka niemieckiego ma być komunikacja ustna i pisemna na lekcjach muszą być wprowadzane zagadnienia leksykalno-gramatyczne. Poniżej zestawienie przykładów zagadnień gramatycznych, które powinny znaleźć się na lekcjach zorganizowanych według niniejszego programu.

Najważniejsze umiejętności nabywane przez uczących się w trakcie kształcenia ogólnego w szkole podstawowej przypisano 7 kategoriom, które zostały zaprezentowane w tabeli 6, także w powiązaniu z wyznacznikami programu.

Poziom A1	
Rzeczownik	
w mianowniku z rodzajnikiem nieokreślonym i określonym w konstrukcjach z czasownikiem sein w funkcji podmiotu lub orzecznika	Das ist ein Tisch. Der Tisch ist klein. Das ist ein Lineal. Das Lineal ist groß. Das ist eine Banane. Die Banane ist gelb.
w celowniku (w funkcji dopełnienia przyimkowego lub okolicznika)	Ich spiele mit dem Bruder. Ich fahre mit dem Bus. In der Schule spiele ich.
w bierniku (w funkcji dopełnienia)	Ich gehe auf den Spielplatz
w różnych przypadkach bez rodzajnika	Ich esse gern Banane. Ich möchte Tee mit Zitrone. Das ist Butterbrot.
liczba mnoga wybranych rzeczowników	Die Schuhe sind blau
Czasowniki	
regularne w liczbie pojedynczej i mnogiej typu: <i>wohnen, spielen, tanzen, putzen</i>	Ich spiele Lego. Die Kinder tanzen. Ich putze mir die Zähne.

nieregularne w liczbie pojedynczej i mnogiej typu: <i>laufen, sehen, lesen, fahren</i>	Ich fahre Rad.
nieregularne typu sein i haben w funkcji łącznika	Ich bin Theo.
modalne w liczbie pojedynczej i mnogiej: <i>dürfen, können, mögen, sollen, müssen, wollen</i>	Darf ich ins Kino gehen? Ich kann Deutsch. Wir können spielen. Was soll ich tun? Ich mag Eis. Magst du...?
rozdzielnie złożone: <i>fernsehen, anziehen</i>	Wir sehen viel fern. Was ziehst du heute an?
Przymiotnik:	
w formie nieodmiennej po czasowniku <i>sein</i>	Cony ist traurig.
w formie odmiennej	Was ist das? Das ist ein weißes T-Shirt. Was ziehst du heute an? Die grüne Bluse.
Zaimki osobowe:	
jako podmiot w mianowniku liczby pojedynczej i mnogiej	Ich heiße... Wie heißt du? Wir spielen Brettspiel.
jako dopełnienie w celowniku liczby pojedynczej i mnogiej	Mein Ohr tut mir weh. Was ist mit dir? Ich zeige euch Ich gebe euch
Zaimki dzierżawcze:	
<i>mein</i> i <i>dein</i> w mianowniku	mein Hund, meine Mutter, mein Auto
Przeczenia:	
<i>nein, nicht, kein</i>	Ich kann nicht. Nein, ich spiele nicht. Ich habe keine Lust.
Zaimek nieokreślony:	
<i>es</i>	Es ist warm. Es schneit.
Przysłówek:	
w stopniu równym	Gern! Fantastisch! Ja, lecker.
w stopniu wyższym	Nein, lieber eine Orange!
Przyimek:	
<i>in, auf, an</i> z biernikiem i celownikiem	in den ZOO, im ZOO, auf den Sportplatz, auf dem Sportplatz
<i>zu, nach, mit</i> z celownikiem	zu Moni, zu Hause mit dem Zug.
<i>in, um</i> w określeniu czasu	im Frühling ..., um 9.00 Uhr ...

Liczebnik:	
od 0 do 12	Das kostet 2 Euro. Ich bin schon sechs.
Zdania:	
pytające	Was spielst du? Wo ist mein Buch? Möchtest du eine Banane? Was ziehst du heute an?
oznajmujące	Ich spiele Klavier.
odpowiedzi: twierdzące i przeczące	Nein, ich lerne nicht. Ja, gerne.
rozkazujące z użyciem czasowników: » regularnych » nieregularnych » zwrotnych » rozdzielnie złożone	» Lerne! » Laufe! » Beeile dich! » Steh auf!
złożone ze spójnikami: » <i>und</i> » <i>aber</i> » <i>oder</i>	» Ich zeichne und spiele Computer gern. » Ich kann nicht Rad fahren, aber ich kann rodeln. » Ich lerne oder ich zeichne Bilder.

Poziom A2	
Rzeczownik	
z rodzajnikiem nieokreślonym i określonym w: » mianowniku, » celowniku (w funkcji dopełnienia przyimkowego lub okolicznika), » bierniku (w funkcji dopełnienia), » różnych przypadkach bez rodzajnika.	» Das ist ein Foto. Die Klassenlehrerin heißt Maria Weber. » Ich zeige einem Kind ein Buch. Ich spiele mit dem Computer. Ich fahre mit der U-Bahn. » Peter hat einen Hund. Wie findest du den Deutschlehrer? » Er lernt Deutsch. Ihr Haustier trinkt Wasser. Ich kaufe Brot. Er ist Arzt.
liczba mnoga rzeczowników	Maxi und Ole spielen Kartenspiele. Die Schuhe sind braun
rzeczowniki odczasownikowe	Ich finde Wandern super! Ich helfe beim Autowaschen.
rzeczowniki złożone	Das ist meine Schultasche.

Czasowniki w liczbie pojedynczej i mnogiej:	
regularne typu: <i>wohnen, spielen, machen, tanzen</i>	Was machst du? Ich male einen Hamster.
nieregularne typu: <i>haben, sein, werden</i>	Ich bin Schülerin. Wir haben einen Hamster. Er wird Ingenieur.
nieregularne typu: <i>laufen, sehen, lesen, fahren, essen</i>	Sie fährt gut Ski.
zwrotnie typu: <i>sich waschen</i>	Sie wäscht sich die Hände
modalne: <i>dürfen, können, mögen, sollen, wollen, müssen</i>	Kannst du telefonieren? Ich mag Eis. Du sollst zu Hause bleiben.
<i>mögen</i> w trybie przypuszczającym	Ich möchte Eis essen.
rozdzielnie złożone typu: <i>fernsehen, anziehen, einladen</i>	Wir sehen gern fern. Was ziehst du heute an? Ich lade dich herzlich ein!
nierozdzielnie złożone typu: <i>bekommen, besuchen</i>	Sie besucht seine Großeltern.
Rekcja czasowników typu: <i>sich interessieren für</i>	Ich interessiere mich für Sport.
Przymiotnik:	
w formie nieodmiennej po czasowniku <i>sein</i> (jako orzecznik)	Frau Müller ist cool.
w formie odmiennej jako przydawka (w bierniku)	Heute habe ich das weiße T-Shirt an.
Zaimki osobowe liczby pojedynczej i mnogiej w:	
mianowniku,	Ich lerne Mathe. Wir gehen ins Kino.
celowniku,	Ich bringe ihr Blumen mit. Ich helfe euch.
bierniku	Ich sehe ihn nicht. Er trifft uns vor dem Kino.
Zaimki dzierżawcze liczby pojedynczej i mnogiej w:	
mianowniku,	Mein Freund heißt Steffen.
celowniku,	In unserer Klasse haben viele Schüler Tiere. Tobias kommt mit seiner Freundin.
bierniku.	Er besucht seine Großeltern.
Przeczenia:	
<i>nein</i>	Nein, ich lerne nicht. Nein, ich trinke keine Milch. Nein, ich spiele Karten nicht gern.

<i>nicht</i>	Ich lerne nicht. Er spielt nicht in der Pause. Das ist nicht mein Haus. Sie singt nicht schön.
<i>kein</i> w mianowniku, celowniku i bierniku	Das ist kein Heft. Er hilft keinem Schüler. Wir spielen keine Kartenspiele.
Zaimek nieokreślony:	
<i>es</i>	Es ist heiß. Es schneit.
<i>man</i>	In Wien spricht man Deutsch.
Przysłówek:	
w stopniu równym	Gern! Sicher!
w stopniu wyższym	Nein, lieber eine Orange!
w stopniu najwyższym	Cola trinke ich am liebsten.
czasu,	Oft mache ich das.
kierunku,	Geh bitte links!
miejsca.	Die Couch steht da.
Przyimek:	
<i>an, auf, in, unter, über, vor, hinter, neben, zwischen</i> z celownikiem i biernikiem	Die Gardine hängt an dem Fenster. Ich fahre ans Meer. Er wohnt in Berlin.
<i>zu, nach, mit</i> z celownikiem	Martin fährt mit dem Zug. Ich bin bei der Oma. Er geht mit uns. Das ist der Pullover von Monika. Sie geht zu Frau Scholl.
<i>in, um</i> w określeniu czasu	Wir treffen uns um 10.00 Uhr. Am Montag habe ich Polnisch. Wir kommen erst nach der Pause. Im Frühling ist es sehr schön.
<i>für</i> z biernikiem	Das ist für meine Mutter.
Liczebnik:	
od 0 do 2000	Ich bin schon sechs. Meine Telefonnummer ist... Das kostet 167 Euro.
porządkowe	

Zdania:	
pytające	Was spielst du? Wo ist mein Buch? Wann gehst du in die Schule? Lernst du Deutsch? Wofür interessierst du dich?
oznajmujące:	Ich spiele Klavier. Wir fahren im Sommer ins Gebirge/ ins Erzgebirge/ in die Alpen.
odpowiedzi: twierdzące i przeczące	Ja, gerne. Nein, ich lerne nicht.
szyk przestawny	Dann gehe ich ins Theater. Am Montag sehe ich fern.
rozkazujące z użyciem czasowników: » regularnych » nieregularnych » nieregularnych <i>sein, haben, werden</i> , » zwrotnych » rozdzielnie złożonych w liczbie pojedynczej i mnogiej	» Lerne! Macht die Übung! » Laufe schnell! Nehmt das Buch! » Sei nicht so laut! Habt keine Angst! » Beeile dich! Beeilen Sie sich bitte! » Macht das Buch auf!
złożone z użyciem spójników: <i>und, aber, oder</i>	Sie lernt sehr gut und er singt schön. Heute lerne ich Mathe oder gehe ins Kino. Ich darf nicht in die Disco gehen, aber ich kann zu Hause Musik hören.
<i>denn, weil, dass</i>	Er lernt Deutsch, denn er will nach Berlin fahren. Ich bleibe zu Hause, weil ich Deutsch lerne. Er sagt, dass er krank ist.
Czas przeszły:	
Imperfekt/Präteritum	Ich war bei meiner Oma. Ich hatte viel Zeit
Perfekt	Ich habe gestern ein Buch gelesen. Er hat fotografiert. Wir haben die Großeltern besucht. Sie hat die Gäste eingeladen.
Futur: <i>will... werden.</i>	Ich will Ingenieur werden.
Futur	Er wird Deutsch lernen.

6. UWAGI METODYCZNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PROGRAMU

Przygotowanie nauczyciela do lekcji składa się z „trzech zakresów: merytorycznego, metodycznego i organizacyjnego”²⁸, przy czym dla skutecznej organizacji procesu dydaktycznego potrzebna jest wiedza na temat: programu nauczanego przedmiotu, celów i zadań kształcenia oraz znajomość metod, technik, form i sposobów jego realizacji.

6.1. Metody pracy

Założeniem niniejszego programu jest nauczanie języka niemieckiego w sposób ciągły w ramach pięciu lat szkoły podstawowej od klasy IV do VIII. Nauczyciel, świadomy zmian, jakie zachodzą w uczniach, musi w każdym kolejnym roku nauki, dostosować metody pracy do zmieniającego się podmiotu procesu dydaktycznego.

Nauczanie języka niemieckiego w klasie IV powinno stanowić kontynuację wcześniej wykształconych wzorców wypracowanych w nauczaniu wczesnoszkolnym, a zdobyte w klasach I–III wiedza i umiejętności powinny stanowić podstawę nauczania w kolejnych klasach, także na lekcjach języka niemieckiego. Należy jednak pamiętać, że w uczniu szkoły podstawowej zachodzą duże zmiany w rozwoju psychicznym i emocjonalnym. [...] Wzrasta sprawność posługiwania się językiem ojczystym, a co za tym idzie i chęć posługiwania się językiem obcym jako narzędziem komunikowania się z otoczeniem. W tym wieku następuje coraz silniejsze zaangażowanie w proces uczenia się lewej półkuli mózgowej odpowiedzialnej za myślenie logiczne i abstrakcyjne, co powoduje, że sam proces staje się bardziej analityczny. Dlatego uczeń potrzebuje zmiany podejścia. Nie wystarcza mu zabawa, chce poznawać mechanizmy rządzące kodem językowym, wykorzystywać do ich uczenia się strategie zapamiętywania. Radykalna zmiana metod i celów nauczania w klasie IV nie jest jednak dobrym rozwiązaniem. Wcześniejszy sposób uczenia się poprzez zabawę i liczne powtórki przy aktywizacji różnych zmysłów powinien zostać uzupełniony, nie zaś zastąpiony, ćwiczeniami utrwalającymi i systematyzującymi. Takie przejście umożliwia uczniom wykorzystanie własnych umiejętności zdobytych wcześniej. Zmianie ulega też organizacja procesu uczenia się. Na pierwszym etapie edukacyjnym przeważa praca z całą klasą uzupełniona o pracę indywidualną, w odgrywaniu dialogów pojawia się zaś praca w parach. Dopiero w klasie III organizowane są ćwiczenia w grupach. Dzieje się tak, ponieważ wówczas wzrasta świadomość społeczna dzieci i ich umiejętność współpracy z innymi uczestnikami procesu dydaktycznego. Natomiast wszystkie formy pracy pojawią się na lekcji na II etapie edukacyjnym. Zalecaną metodą nauczania na tym etapie jest metoda eklektyczna, która łączy różne metody i techniki nauczania, dostosowując je do wieku, możliwości i umiejętności grupy oraz metoda projektów rozwijająca autonomię uczniów.

28 J. Półturzycki, *Dydaktyka dla nauczycieli*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014, s. 199.

6.2. Techniki nauczania wykorzystywane w klasach IV–VIII

Aby osiągnąć cel nauczania – komunikowanie się w codziennych sytuacjach językowych – należy kształcić wszystkie sprawności językowe za pomocą określonych technik.

6.2.1. Rozumienie wypowiedzi

W nauczaniu języka obcego kształcenie sprawności rozumienia wypowiedzi powinno być priorytetowe, gdyż stanowi ono bazę dla produkcji językowej. Do technik rozwijających tę sprawność należą zadania kształcące rozumienie wypowiedzi w sposób:

- » globalny – ogólne rozumienie intencji przekazu, zrozumienie głównej myśli, centralnej informacji,
- » selektywny – wyłowienie i zrozumienie niektórych, ważnych informacji z tekstu,
- » detaliczny – dokładne i szczegółowe zrozumienie całego tekstu.

Aby zrozumieć słuchany tekst, w któryś z powyższych sposobów, należy odpowiednio zorganizować pracę na lekcji poprzez zaplanowanie odpowiednich ćwiczeń poprzedzających słuchanie, wykonywanych w trakcie słuchania i po jego zakończeniu.

1. Ćwiczenia **przygotowujące uczniów do zrozumienia wypowiedzi** wykonywane przed odsłuchaniem materiału audytywnego:
 - » wizualizacja tematu tekstu za pomocą rysunków, zdjęć lub innych form graficznych,
 - » omówienie obrazków oddających treść przygotowanego tekstu,
 - » zastosowanie techniki zapisu skojarzeń z tematem materiału audytywnego,
 - » przygotowanie listy słów mogących wystąpić w tekście na podstawie podanego tematu tekstu,
 - » zaznaczanie wyrazu nie pasującego do szeregu podanych, który oddaje tematykę materiału przygotowanego do słuchania,
 - » antycypację – technikę polegającą na wyobrażaniu sobie tematu lub treści lub snucia skojarzeń na ten temat.
2. Zadania **mające na celu zrozumienie wypowiedzi** wykonywane w trakcie słuchania z wykorzystaniem technik:
 - » zaznaczania tematu słuchowiska,
 - » zaznaczania obrazków przedstawiających treść kolejnych fragmentów tekstu,
 - » porządkowania usłyszanych informacji według określonego klucza,
 - » zaznaczania lub porządkowania kolejności zdarzeń wymienianych w tekście,
 - » wypełniania schematów lub tabel,

- » uzupełniania luk w tekście,
- » rysowania według podawanych w tekście instrukcji,
- » uzupełniania niekompletnych obrazków według podanych instrukcji,
- » układania elementów według podanej instrukcji.

Piosenka jako element nauki słownictwa:

4 13

Hör zu und singe.
Posłuchaj i zaśpiewaj.

Kirschen, Tomaten und Rosen
sind **blau**/**grün**/**ROT**.
Rot, rot, rot, find ich schön, so schön.

Küken, Zitronen, Bananen
sind **blau**/**weiß**/**GELB**,
gelb, gelb, gelb find ich schön, so schön.

Frösche und Gurken und Blätter
sind **orange**/**gelb**/**GRÜN**.
Grün, grün, grün, find ich schön, so schön.

Himmel und Wasser und Fische
sind **schwarz**/**braun**/**BLAU**.
Blau, blau, blau find ich schön, so schön.

weiß	schwarz	rot
gelb	blau	grün
orange	braun	rosa

3. Zadania utrwalające poznany materiał wykonywane po odsłuchaniu tekstu:

Ich celem jest utrwalenie informacji podanych w tekście. W tych ćwiczeniach należy łączyć różne bodźce w celu lepszego zapamiętania nowego materiału. Technikami wykorzystywanymi w tej fazie będą techniki:

- » odpowiedzi na pytania,
- » budowania wypowiedzi na podstawie zebranego materiału graficznego lub leksykalnego,
- » streszczania usłyszanego tekstu,
- » odgrywania ról i krótkich scenek dialogowych,
- » tworzenia notatek.

6.2.2. Budowanie wypowiedzi ustnej

Kształcenie sprawności budowania wypowiedzi ustnej jest obok rozumienia tekstu słuchanego podstawą komunikacji, dlatego należy poświęcić jej dużo czasu i uwagi. Uczniowie przeszli już etap nazywania i określania osób, przedmiotów i zjawisk znanych z najbliższego otoczenia oraz prostych komunikatów językowych i są gotowi do nawiązania komunikacji. Dlatego już w klasie IV należy stworzyć na lekcji języka

niemieckiego sytuacje komunikacyjne, w których uczniowie będą mieli szansę wykorzystać swoje umiejętności językowe, choćby w minimalnym stopniu. Sprawność tę należy kształcić poprzez zastosowanie maksymalnej ilości i różnorodności bodźców zachęcających do budowania wypowiedzi ustnej w języku niemieckim.

Obok kształcenia poprawnej wymowy, należy zwracać uwagę na skuteczność intencji komunikacyjnych, poprawność językową, płynność wypowiedzi oraz umiejętność zastosowania wypowiedzi adekwatnie do sytuacji językowej. Nie powinno się natomiast przerywać wypowiedzi i poprawiać błędów mówiących. Nauczyciel powinien dyskretnie naprowadzać na użycie poprawnej formy. Należy wzbudzać motywację poprzez system nagród i pochwał, co usprawni proces uczenia się.

W nauczaniu języka niemieckiego w klasach IV–VIII, obok technik wykorzystywanych na I etapie nauczania, stosuje się receptywno-produktywne formy pracy, tj.:

- » śpiewania piosenek i recytowania wierszyków,
- » odgrywania krótkich dialogów i scenek,
- » kończenia wypowiedzi,
- » odpowiedzi na pytania,
- » budowania pytań,
- » zgadywania,
- » gier i zabaw językowych,
- » odpowiedzi na pytania i formułowania pytań,
- » budowania krótkich wypowiedzi na podstawie materiałów graficznych i leksykalnych,
- » budowania krótkich dialogów według wzoru,
- » konstruowania krótkich wypowiedzi w oparciu o schemat,
- » opisywania osób, rzeczy i zjawisk w oparciu o podany wzór audytywny, werbalny lub graficzny,
- » przeprowadzania wywiadów według schematu.

Mówienie:

4

Sprich mit deinem Partner oder deiner Partnerin.

A teraz porozmawiaj z kolegą lub koleżanką.

● Möchtest du mit mir Fußball spielen?

► Wann?

● Am Montag.

► Toll! ✓

● Möchtest du mit mir singen?

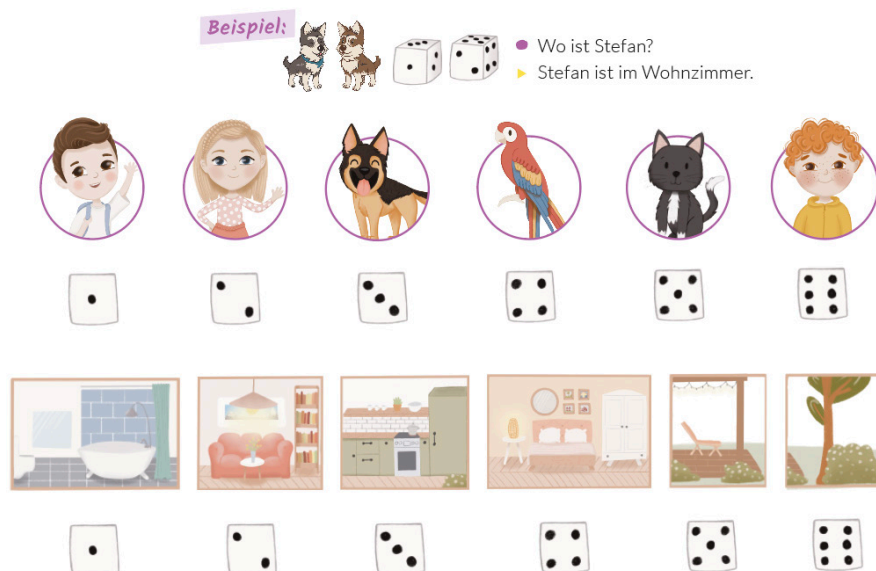
► Wann?

● Am Freitag.

► Nein, tut mir leid. ✗

Grywaliacja i tworzenie dialogów:

- 4** **Spiel nun mit deinem Partner oder deiner Partnerin wie im Beispiel.**
Teraz zagraj z kolegą lub koleżanką, jak w przykładzie.

6.2.3. Rozumienie tekstu

Kształcenie sprawności rozumienia tekstu czytanego na II etapie edukacyjnym polega na uświadomieniu uczniom potrzeby rozumienia tekstu. Z tego też powodu praca z tekstem pisanym jest zbliżona do pracy z materiałem audytywnym i powinna składać się z trzech etapów: etapu wstępnego, głównego i końcowego.

1. **Etap wstępny** – przygotowuje uczniów do zrozumienia tekstu poprzez zadania mające na celu rozbudzenie zainteresowania uczniów jego treścią. Technikami wspierającymi ten etap mogą być:
 - » wizualizacje tematu tekstu,
 - » notowanie skojarzeń do tematu tekstu,
 - » opisywanie materiału graficznego obrazującego treść tekstu.
2. **Etap główny** – to czytanie tekstu ze zrozumieniem. Uczniowie czytając tekst, wykonują zadania mające na celu doprowadzenie do jego zrozumienia. Technikami wspierającymi ten proces może być:
 - » zaznaczanie obrazków zgodnych z treścią tekstu,
 - » zaznaczanie poprawnych wypowiedzi,
 - » ustalenie kolejności wydarzeń w tekście poprzez numerowanie obrazków oddających jego treść,
 - » porządkowanie fragmentów tekstu w logiczną całość,
 - » wybieranie jednej wypowiedzi zgodnej z treścią tekstu spośród wielu podanych,
 - » udzielanie odpowiedzi na pytania do tekstu,

- » uzupełnianie luk informacyjnych w tekście pobocznym oddającym treść tekstu bazowego.
- 3. **Etap końcowy** – to etap systematyzujący i utrwalający poznane w tekście informacje, w którym łączy się różne sprawności, aby proces zapamiętywania przebiegał szybciej. Na tym etapie stosuje się techniki:
 - » odpowiadania na pytania dotyczące szczegółowych informacji tekstu,
 - » uzupełniania schematów i tabel dotyczących treści tekstu,
 - » sporządzania planu streszczenia tekstu,
 - » budowania wypowiedzi ustnej o temacie i treści tekstu.

Wykorzystanie autentycznego materiału do nauki słówek:

2 **Lies die Dialoge und beantworte die Fragen.**
Przeczytaj dialog i odpowiedz na pytanie.

Julia, wann hast du Geburtstag?

Im Januar. Und du Stefan?
Wann hast du Geburtstag?

Ich habe im Mai Geburtstag.

Wann hast du Geburtstag?

Ich habe im
Geburtstag.

6.2.4. Budowanie wypowiedzi pisemnej

U uczniów na II etapie edukacyjnym kształcenie sprawności budowania wypowiedzi pisemnej w języku niemieckim polega na wykonywaniu zadań reprodukcyjno-produkcyjnych o charakterze informacyjnym. Oznacza to, że uczniowie nie są jeszcze przygotowani do produkcji językowej i zadania kształcące tę sprawność powinny być sterowane przez nauczyciela.

Technikami wspierającymi kształcenie sprawności budowania wypowiedzi pisemnej są:

- » podpisywanie obrazków,
- » pisanie z pamięci pojedynczych zwrotów,
- » budowanie zdań z podanego materiału leksykalnego,
- » uzupełnianie zdań brakującym elementem,
- » wypełnianie tabeli, schematów, formularzy,
- » uczestnictwo w pisemnych grach i zabawach językowych [krzyżówki, rebusy],
- » uzupełnianie wypowiedzi w dialogach,
- » konstruowanie krótkich wypowiedzi pisemnych według wzoru,
- » budowanie własnych zdań w oparciu o historyjkę obrazkową,
- » pisanie krótkich listów.

6.3. Techniki wprowadzania i utrwalania słownictwa

Na lekcji języka niemieckiego w klasach IV–VIII wprowadzanie i utrwalanie nowego materiału leksykalnego jest równie ważne, jak na pierwszym etapie edukacyjnym. Techniki pracy powinny być dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów oraz do ich indywidualnych predyspozycji. Dlatego powinno się aktywizować wszystkie zmysły, aby ułatwić zapamiętywanie. Ważne jest jednak, aby wprowadzenie nowego materiału leksykalnego przebiegało według modelu „usłyszę – powiem – zapiszę”, gdyż w ten sposób uczniowie szybciej skojarzą i nauczą się zestawienia graficzno-dźwiękowego poszczególnych słów. Nowe słowa należy wprowadzać w kontekście konkretnej sytuacji językowej, co pomoże uczącym się w szybszym zapamiętywaniu. W nauczaniu słownictwa pomogą techniki:

- » wskazywania przedmiotu znajdującego się w otoczeniu uczących się,
- » prezentacji za pomocą obrazu, gestu i mimiki,
- » rysowania na tablicy,
- » prezentacji rekwizytu,
- » objaśniania za pomocą znanego słowa,
- » słuchania i powtarzania,
- » powtarzania z zamkniętymi oczami,
- » kolorowania, rysowania, zaznaczania wymienionych słów,
- » łączenia wyrazu z obrazkiem,
- » łączenia sylab,
- » podpisywania lub wklejania nazw obrazków,
- » rysowania w powietrzu usłyszanego lub zobaczonego słowa,
- » pantomimicznego prezentowania,
- » identyfikowania i nazywania przedmiotów przez dotyk,
- » grupowania wyrazów,
- » wykreślania niepasującego wyrazu,
- » dyktanda rysunkowego,
- » ćwiczeń mnemotechnicznych,
- » odgrywania ról,
- » oraz techniki określane jako:
 - » „głuchy telefon”,
 - » „echo”,
 - » „KIM”
 - » „pakowanie walizki”.

Ponadto w kolejnych latach nauki:

- » wizualizację,
- » podpisywanie obrazków,
- » obrazowanie znaczenia danego słowa,
- » objaśnianie za pomocą innych słów,
- » wielokrotne powtarzanie danego słownictwa w różnych sytuacjach językowych,
- » grupowanie i zestawianie wyrazów o podobnym lub przeciwnym znaczeniu,
- » układanie rozsypanek wyrazowych,
- » stosowanie gier i zabaw językowych [domino, memory, itp.].

Uczenie słówek przez dialogi, rym i piosenkę:

4 **Hör zu und singe.**
 13. Postłuchaj i zaśpiewaj.

Kirschen, Tomaten und Rosen
sind **blau/grün/ROT**.
Rot, rot, rot, find ich schön, so schön.

Küken, Zitronen, Bananen
sind **blau/weiß/GELB**,
gelb, gelb, gelb find ich schön, so schön.

Frösche und Gurken und Blätter
sind **orange/gelb/GRÜN**.
Grün, grün, grün, find ich schön, so schön.

Himmel und Wasser und Fische
sind **schwarz/braun/BLAU**.
Blau, blau, blau find ich schön, so schön.

		
weiß	schwarz	rot
		
gelb	blau	grün
		
orange	braun	rosa

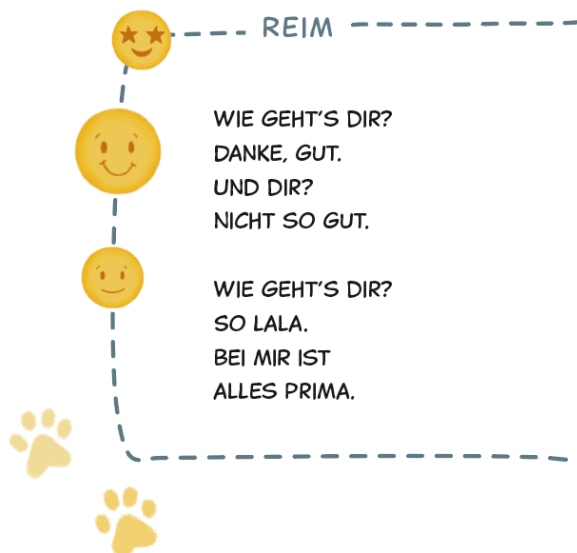
2 **Hör zu und sprich nach.**
 08. Postłuchaj rymowanki i powtarzaj ją.

1 eins	2 zwei	Papagei
3 drei	4 vier	mein Klavier
5 fünf	6 sechs	alte Hex'
7 sieben	8 acht	gute Nacht
9 neun	10 zehn	auf Wiedersehen

- 4 Hör zu und sprich nach.
06 Wysłuchaj rymowanki i powtarzaj ją.

- 3 Hör zu und sprich nach.
02 Wysłuchaj rymowanki i powtarzaj ją.

6.4. Nauczanie i utrwalanie gramatyki

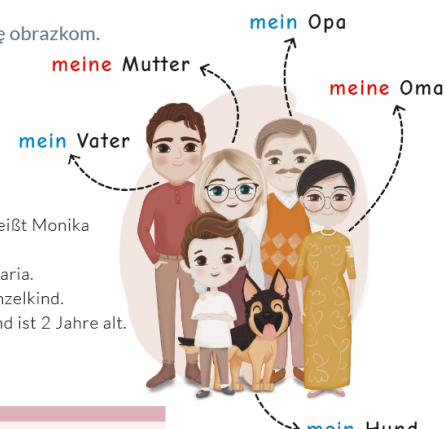
Na II etapie edukacyjnym należy uświadamiać potrzebę poznawania i świadomego stosowania reguł gramatycznych, w celu tworzenia poprawnych wypowiedzi, zwracania uwagi na poprawność językową. Nauczanie gramatyki musi jednak przebiegać w kontekście sytuacji komunikacyjnej. Uczeń nieświadomie poznaje i automatyzuje struktury gramatyczne poprzez liczne i różnorodne ćwiczenia komunikacyjne. W nich następuje stopniowanie trudności, po nich faza świadomej semantyzacji poprzez wizualizację reguły gramatycznej, którą uczeń może sam sformułować przy pomocy nauczyciela. Taki sposób nauczania gramatyki pomaga w rozbudzaniu potrzeby świadomego uczenia się, które możliwe jest dzięki zwiększonej aktywności pamięci logicznej. Nauka języka niemieckiego przestaje być odtwarzaniem struktur językowych i staje się świadomą zabawą z językiem.

Gramatyka w tekstach:

1 **Lies und sieh dir die Bilder an.**
Przeczytaj teksty i przyjrzyj się obrazkom.

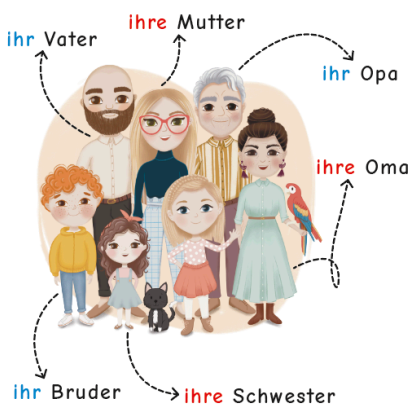
 Ich präsentiere jetzt meine Familie.

Das ist meine Familie. Meine Mutter heißt Monika und mein Vater heißt Marek.
Mein Opa ist Jan und meine Oma ist Maria.
Ich habe keine Geschwister, ich bin Einzelkind.
Ich habe einen Hund. Er heißt Addie und ist 2 Jahre alt.

 meine Mutter **mein Vater** **mein Opa** **meine Oma** **mein Hund**

die Großmutter = **die** Oma
der Großvater = **der** Opa

mein Opa – **meine** Mutter
ihr Opa – **ihre** Mutter

 ihr Vater **ihre Mutter** **ihr Opa** **ihre Oma** **ihr Bruder** **ihre Schwester**

 Und das ist die Familie von Julia.

Ihre Mutter heißt Anette und ihr Vater heißt Michael.
Ihr Großvater ist Thomas und ihre Großmutter ist Anna.
Julia hat einen Bruder, Xaver, und eine Schwester, Tina.
Xaver ist 13 Jahre alt und Tina ist 6 Jahre alt.
Julias Familie hat zwei Haustiere: eine Katze, Lili, und einen Papagei, Kiki.

Zapis gramatyki:

MEINE KLASSE HAT	EINEN KORB 	KEINEN KORB
ES GIBT	EINE TAFEL 	KEINE TAFEL
	EIN FENSTER 	KEIN FENSTER

DAS GESCHENK	IST	IN	DEM TISCH
DER RUCKSACK	STEHT	VOR	DER LAMPE
		UNTER	DER WANNE
DAS BONBON	LIEGT	NEBEN	DEM BETT
		AUF	DEM SOFA

6.5. Formy pracy stosowane na poszczególnych etapach edukacyjnych

Korzystając z tego programu, należy pamiętać, że dla każdego poziomu edukacyjnego preferowane są inne formy organizacji pracy na zajęciach dydaktycznych, które należy dopasować do stosowanych metod nauczania. Na każdej lekcji zaleca się stosowanie różnych form pracy, tj. praca zbiorowa, w grupach, w parach i indywidualna.

6.6.1 Praca zbiorowa (praca frontalna, nauczanie frontalne, praca na plenum)

Jest to forma pracy polegająca na wykonywaniu określonego zadania przez ogół uczniów uczestniczących w danej lekcji. Ten sposób pracy z uczniami jest bardzo korzystny, gdyż pojedynczy uczeń nie musi prezentować swoich umiejętności na forum grupy, co mogłoby być dla niego źródłem stresu. Wybierając tę formę pracy, nauczyciel musi obserwować uczniów i zadbać, aby każdy uczestniczył w wykonywanych zadaniach. Ta forma pracy preferowana jest w fazie wprowadzenia w materiał lekcyjny i w fazie prezentacji nowych treści.

6.6.2. Praca w grupach (praca grupowa)

Jest to organizacja pracy na lekcji, która polega na wspólnym wykonywaniu zadań przez stałe grupy uczniów. Liczebność grupy nie powinna być mniejsza niż trzy osoby i większa niż pięć osób. Uczniowie mogą tworzyć grupy samodzielnie, przy pomocy nauczyciela lub w drodze losowania. Praca grupowa może być jednolita lub zróżnicowana, co zależy od rodzaju zadań wykonywanych przez grupy. Jeśli wszystkie grupy wykonują takie samo zadanie, mówimy o jednolitości pracy w grupach. Zróżnicowanie polega natomiast na postawieniu każdej grupie innego zadania, które po wykonaniu składają się w całość. Należy również pamiętać o tym, że aktywność poszczególnych uczniów w grupie jest różna. Uczniowie lepsi wykonują zwykle trudniejsze elementy zadania, słabsi – łatwiejsze. Niewątpliwą zaletą pracy w grupie jest nabywanie umiejętności współpracy, respektowania zasad, szanowania pracy i zdania innych, a uczniowie uczą się „od siebie” nawzajem. Praca w grupie zadaniowej preferowana jest w fazie semantyzacji nowego materiału oraz w miniprojektach lekcyjnych.

6.6.3. Praca w parach

Praca w parach jest trudną formą organizacji lekcji z uwagi na to, że wymaga indywidualnego zaangażowania każdego ucznia oraz umiejętności współpracy i modelowania pracy. Uczniowie muszą też czuć nad jej efektami. Z drugiej strony jest to najlepsza forma dla tworzenia lub inscenizacji krótkich scenek i dialogów. Praca w parach znajduje swoje zastosowanie w fazie ćwiczeń komunikacyjnych oraz w fazie kontroli osiągnięć uczniów.

6.6.4. Praca indywidualna (samodzielna, jednostkowa)

Ta forma pracy nazywana jest w różny sposób, przy czym każde określenie sugerować może nieco odmienny jej charakter. Praca indywidualna polega na wykonywaniu przez uczniów odrębnych zadań; praca samodzielna, to praca wykonana przez ucznia bez pomocy z zewnątrz, zaś praca jednostkowa to forma polegająca na wykonywaniu przez uczniów na lekcji tych samych zadań. Ten rodzaj pracy polecany jest na każdym etapie edukacyjnym z uwagi na indywidualność uczniów, różniących się pod względem dojrzałości, stylu poznawczego, tempa i sposobu pracy. Umożliwia ona uczniom rozwijanie autonomii uczenia, stosowania różnych strategii uczenia się, sprawdzania wyników swojej pracy i stopnia posiadanej wiedzy i powinna stanowić element każdej lekcji.

7. OPIS ZAŁOŻONYCH OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW WEDŁUG EUROPEJSKIEGO SYSTEMU OPISU KSZTAŁCENIA JĘZYKOWEGO

Europejski system opisu kształcenia językowego opisuje wiedzę, umiejętności i sprawności językowe potrzebne do osiągnięcia biegłości językowej. Istotnym jego elementem jest określanie poziomów biegłości w posługiwaniu się językiem obcym, które pozwalają ocenić postęp w nauce danego języka oraz sposoby ich klasyfikowania według ogólnie przyjętych wskaźników biegłości na sześciu głównych poziomach od A1–C2. Poziom A1–A2 określa podstawowe umiejętności językowe, poziom B1–B2 informuje o samodzielności w posługiwaniu się językiem obcym, zaś poziom C1–C2 o poziomie biegłości.

Niniejszy program zakłada opanowanie języka niemieckiego na poziomie A2 w ogólnej skali opisu poziomów biegłości językowej i oznacza, że osoba posługująca się językiem obcym rozumie wypowiedzi i często używane wyrażenia w zakresie tematów związanych z życiem codziennym (są to np. bardzo podstawowe informacje dotyczące osoby rozmówcy i jego rodziny, zakupów, otoczenia, pracy); potrafi porozumiewać się w rutynowych, prostych sytuacjach komunikacyjnych, wymagających jedynie bezpośredniej wymiany zdań na tematy znane i typowe; potrafi w prosty sposób opisywać pochodzenie i otoczenie, w którym żyje, a także poruszać sprawy związane z najważniejszymi potrzebami życia codziennego²⁹.

W oparciu o Europejski system opisu kształcenia językowego osoba ucząca się języka niemieckiego powinna w zakresie recepcji, produkcji, interakcji i mediacji na poziomie A2 osiągnąć przedstawione niżej wyniki.

Pamiętać należy, że naukę języka obcego można rozpocząć w różnym wieku i na różnych poziomach edukacyjnych, a zaprezentowane tu treści odnoszą się do wszystkich osób uczących się języków obcych niezależnie od wieku.

II etap edukacyjny – Klasy IV-VIII - Poziom A2

Recepcja – Rozumienie ze słuchu

- » Potrafi zrozumieć zwroty i wyrażenia związane z najważniejszymi dlań obszarami tematycznymi (np. z bardzo podstawowymi informacjami osobowymi i rodzinnymi, zakupami, topografią lokalną, zatrudnieniem) pod warunkiem, że wypowiedź rozmówcy jest artykułowana wyraźnie i powoli.
- » Potrafi zrozumieć wystarczająco dużo, by reagować na konkretne potrzeby komunikacyjne, pod warunkiem, że wypowiedź rozmówcy jest artykułowana wyraźnie i powoli.
- » Potrafi ogólnie określić temat dyskusji, prowadzonej powoli i w jasny sposób.
- » Potrafi wyłowić główną treść w krótkich, jasnych, prostych komunikatach. Rozumie proste wskazówki tłumaczące, jak z punktu X dotrzeć do punktu Y, pieszo lub korzystając z komunikacji miejskiej.
- » Rozumie i potrafi wybrać główne informacje z krótkich nagrań na tematy codzienne, gdy wypowiedzi są powolne i przejrzyste.

29 Tamże, s. 33

Recepcja – Czytanie ze zrozumieniem
<ul style="list-style-type: none"> » Rozumie krótkie, proste teksty, zawierające najczęściej stosowane sformułowania oraz tzw. słowa międzynarodowe istniejące w wielu językach. » Rozumie krótkie, proste teksty na znane mu, konkretne tematy, napisane językiem codziennym lub związane z pracą, zawierające często używane sformułowania. » Rozumie krótkie i proste listy prywatne. » Rozumie podstawowe rodzaje standardowych i rutynowych listów i faksów (zapytania, zamówienia, potwierdzenia itp.) na znane mu tematy. » Potrafi wyszukiwać konkretne, możliwe do przewidzenia informacje zawarte w prostych materiałach codziennego użytku, np. w reklamach, prospektach, jadłospisach, listach polecających i rozkładach jazdy. Umie zlokalizować konkretne informacje w wykazach, spisach i wybrać potrzebne dane (np. znaleźć w książce telefonicznej punkt usługowy, sklep). Rozumie popularne oznaczenia i ogłoszenia spotykane w miejscach publicznych, takich jak ulice, restauracje, stacje kolejowe – czy w pracy: wskazówki. » Rozpoznaje konkretne informacje w napotykanym prostszym materiałach tekstowych, takich jak: listy, broszury czy krótkie artykuły prasowe, w których opisano konkretne wydarzenia. » Rozumie przepisy, jeśli są wyrażone prostym językiem. » Potrafi wykorzystać ogólne zrozumienie krótkich tekstów czy wypowiedzi na konkretne tematy z życia codziennego, by domyślić się z kontekstu prawdopodobnego znaczenia nieznanemu mu słów.
Produkcja – Wypowiedź ustna
<ul style="list-style-type: none"> » Potrafi przedstawiać proste opisy lub prezentować osoby, warunki życia lub pracy, codzienne rutynowe czynności, rzeczy lubiane/nielubiane itp. W formie krótkiego ciągu prostych zwrotów i zdań, tworzących listę spraw. » Umie opisać własną rodzinę, warunki mieszkalne, wykształcenie, obecną i niedawną pracę. Potrafi za pomocą prostych środków wyrazu opisywać osoby, miejsca i posiadane przedmioty. » Potrafi opowiedzieć historyjkę lub coś opisać, wymieniając kolejno zdarzenia i fakty. » Umie opisywać życie codzienne własnego otoczenia, odnosząc się do ludzi, miejsc, pracy lub nauki/studiów. Potrafi przedstawić krótkie, proste opisy zdarzeń i czynności. Potrafi opisywać plany i ustalenia, zwyczaje i rutynowe działania, działania z przeszłości oraz osobiste doświadczenia. Umie używać prostego języka opisowego do formułowania krótkich stwierdzeń i porównywania przedmiotów. Potrafi wyjaśnić, dlaczego coś lubi lub czegoś nie lubi. » Potrafi przedstawić krótką, przećwiczoną wcześniej wypowiedź na znany sobie temat. Potrafi odpowiadać na sformułowane wprost pytania słuchaczy, jeśli może poprosić o powtórzenie pytania i pomoc w sformułowaniu własnej odpowiedzi. » Potrafi przedstawić krótką przećwiczoną wcześniej wypowiedź na temat wiążący się z jego własnym życiem codziennym, krótko uzasadniając i objaśniając własne opinie, plany i działania. » Potrafi odpowiadać na ograniczoną liczbę sformułowanych wprost pytań.

Produkcja – Wypowiedź pisemna
<ul style="list-style-type: none"> » Potrafi pisać teksty składające się z prostych wyrażen i zdań połączonych prostymi spójnikami takimi jak: i, ale, czy dlatego, że. » Potrafi napisać ciąg prostych wyrażen i zdań o własnej rodzinie, warunkach mieszkaniowych, wykształceniu, a także obecnej i niedawnej pracy. Potrafi pisać krótkie, proste, wymyślone bibliografie i proste teksty poetyckie o ludziach. » Potrafi w formie połączonych zdań pisać o codziennych sprawach własnego otoczenia, np. o ludziach, miejscach. Potrafi sporządzać bardzo krótkie, proste opisy obecnych i przeszłych wydarzeń i osobistych doświadczeń.
Interakcja ustna
<ul style="list-style-type: none"> » Potrafi uczestniczyć w rozmowach wymagających prostej i bezpośredniej wymiany informacji na znane mu lub rutynowe tematy związane z pracą i czasem wolnym. Umie uczestniczyć w krótkich rozmowach towarzyskich, lecz rzadko rozumie wystarczająco dużo, aby samodzielnie inicjować i podtrzymywać rozmowę. » Potrafi ze stosunkową łatwością uczestniczyć w typowych i krótkich rozmowach pod warunkiem otrzymania w razie potrzeby pomocy od rozmówcy. Potrafi bez zbytniego wysiłku radzić sobie z prostą, rutynową wymianą zdań. Potrafi zadawać pytania i odpowiadać na nie oraz wymieniać poglądy i informacje na znane mu tematy w możliwych do przewidzenia sytuacjach życia codziennego. » Rozumie to, co jest mówione jasno, powoli i bezpośrednio do niego w prostej, codziennej rozmowie. Można sprawdzić, że rozumie to, co najistotniejsze, o ile rozmówca podejmie dodatkowy wysiłek. » Rozumie wystarczająco dużo, by bez zbytniego wysiłku prowadzić proste, rutynowe rozmowy. Rozumie w sposób ogólny kierowane do niego jasne, standardowe wypowiedzi na znane mu tematy, jeśli ma możliwość poproszenia o powtórzenie lub parafrazę. » Potrafi prowadzić bardzo krótkie, towarzyskie wymiany zdań, lecz rzadko rozumie wystarczająco dużo, aby samodzielnie podtrzymywać rozmowę, chociaż może wiele zrozumieć, jeśli rozmówca mu pomoże. Potrafi używać codziennych form grzecznościowych przy powitaniach/pożegnaniach i zwracaniu się do innych osób. Umie odpowiadać na zaproszenia, propozycje i przeprosiny, a także zapraszać, proponować i przepraszać. Potrafi powiedzieć, co lubi, a czego nie. » Potrafi nawiązywać kontakty towarzyskie: witać się, żegnać, przedstawiać się, dziękować. Rozumie na ogół kierowane do niego wyrażenie, standardowe wypowiedzi na znane mu tematy pod warunkiem możliwości poproszenia o powtórzenie lub parafrazę. Potrafi brać udział w krótkich rozmowach w rutynowych sytuacjach na tematy związane z własnymi zainteresowaniami. Potrafi w prostych słowach wyrażać, jak się czuje oraz dziękować.
Interakcja pisemna
<ul style="list-style-type: none"> » Potrafi pisać krótkie, proste notatki na temat najpilniejszych, codziennych spraw. » Potrafi pisać bardzo proste listy prywatne wyrażające podziękowania lub przeprosiny. » Potrafi zanotować krótką, prostą wiadomość, jeżeli ma możliwość poproszenia o powtórzenie lub/i parafrazę. Umie pisać krótkie, proste wiadomości i notatki dotyczące codziennych, najpilniejszych spraw.

Mediacja – przetwarzanie tekstu
<ul style="list-style-type: none"> » Potrafi przepisywać krótkie teksty pisane przy użyciu liter drukowanych lub czytelnego pisma odręcznego. » Potrafi wybierać z krótkich tekstów kluczowe słowa, wyrażenia lub zdania i odtwarzać je w ramach swojego ograniczonego zasobu środków językowych.
Stosowanie środków językowych – zakres ogólny
<ul style="list-style-type: none"> » Potrafi formułować krótkie stwierdzenia dotyczące codziennych prostych potrzeb konkretnego rodzaju: danych osobowych, rutynowych czynności życia codziennego, pragnień i potrzeb, pytań o informację. Potrafi używać prostych wzorów zdań i komunikować się za pomocą zapamiętanych wyrażen, grup kilku słów i utartych formułek – na temat siebie i innych osób, tego, czym się zajmują, miejsc, posiadanych rzeczy itp. Dysponuje ograniczonym zasobem krótkich, wyuczonych na pamięć wyrażen dotyczących prawdopodobnych sytuacji życiowych.
Zakres słownictwa
<ul style="list-style-type: none"> » Dysponuje słownictwem wystarczającym do wyrażania podstawowych potrzeb komunikacyjnych w życiu codziennym. Dysponuje słownictwem wystarczającym do zaspokojenia najważniejszych codziennych potrzeb komunikacyjnych. » Dysponuje wystarczającym słownictwem, by uczestniczyć w rutynowych rozmowach na znane sobie tematy z życia codziennego.
Poprawność leksykalna
<ul style="list-style-type: none"> » Potrafi posługiwać się wąskim zakresem słownictwa, związanym z konkretnymi potrzebami życia codziennego.
Poprawność gramatyczna
<ul style="list-style-type: none"> » Poprawnie używa prostych struktur, jednak systematycznie popełnia podstawowe błędy, np. w użyciu form czasownika. Mimo to wypowiedź jest zazwyczaj zrozumiała.
Poprawność fonologiczna
<ul style="list-style-type: none"> » Wymowa jest na ogół na tyle wyraźna, by zrozumieć wypowiedź, mimo wyraźnego obcego akcentu – rozmówcy muszą jednak co jakiś czas prosić o powtórzenie.
Poprawność ortograficzna
<ul style="list-style-type: none"> » Potrafi przepisywać krótkie informacje dotyczące spraw codziennych, np. wskazówki na temat dojazdu do jakiegoś miejsca.

8. EWALUACJA PROCESU DYDAKTYCZNEGO – KONTROLA I OCENIANIE OSIĄGNIĘĆ

Kontrolowanie postępów w procesie nauki języka niemieckiego jest nieodzownym elementem całego procesu dydaktycznego. Dzięki niemu wszyscy uczestnicy tego procesu (nauczyciel i uczniowie) otrzymują informację zwrotną na temat swoich osiągnięć. Nauczyciel weryfikuje stosowane przez siebie metody nauczania, a uczeń otrzymuje informację o poziomie swoich umiejętności językowych. Mając na uwadze płynny przebieg procesu nauczania i uczenia się, kontrolowanie osiągnięć powinno odbywać się regularnie i według stałych kryteriów, znanych wszystkim uczestnikom tego procesu. Zawsze jednak kontrola i ocenianie postępów procesu dydaktycznego musi przebiegać zgodnie z wewnątrzszkolnym systemem oceniania, a sposób jej przeprowadzenia musi być dostosowany do założeń kształcenia na poszczególnych poziomach edukacyjnych. Bez względu jednak na poziom, na jakim uczeń się aktualnie znajduje, kontrola i ocena stopnia opanowania języka niemieckiego powinna przebiegać zawsze w przyjaznej atmosferze i w poczuciu pełnego zaufania do samego procesu i ich uczestników, gdyż to gwarantuje obiektywny jej obraz.

Program, zgodnie z reformą systemu edukacji, zakłada przeprowadzenie następujących elementów systemu oceniania:

- » samokontrolę i samoocenę ucznia,
- » wewnątrzszkolną ocenę bieżącą i etapową – prowadzoną systematycznie w celu stworzenia obiektywnego obrazu poziomu umiejętności i stopnia opanowania wiedzy przez ucznia.

Na tym poziomie nauczania zaleca się sprawdzanie umiejętności uczących się możliwie jak najczęściej, np. po każdej przeprowadzonej lekcji – w fazie kontroli stopnia opanowania materiału bieżącej lekcji, po szeregu lekcji na dany temat – w formie ustnej lub pisemnej i po zakończeniu kolejnego rozdziału w podręczniku – w formie pisemnej i ustnej, aby uczeń w sposób ciągły otrzymywał informację zwrotną na temat poziomu swoich osiągnięć. W klasach IV–VIII jest niezmiernie ważne, aby uczeń był świadomy odpowiedzialności za efekty swojej nauki. Dlatego także i na tym etapie należy włączyć go w proces kontroli stopnia opanowania omówionego materiału i oceny wyników własnej nauki poprzez pracę nad własnym portfolio językowym, wykonywanie dodatkowych prac projektowych oraz regularne wypełnianie arkuszy do samodzielnego pomiaru przyrostu umiejętności oraz testów przeznaczonych do samooceny. W ten sposób uczeń nauczy się systematyczności i odpowiedzialności za własny proces uczenia się. Na tym etapie nauczania należy stosować również ewaluację zajęć dydaktycznych. Uczący muszą mieć świadomość, że prawidłowy przebieg procesu dydaktycznego zależy od wszystkich jego uczestników – także od nauczyciela, dlatego powinni mieć możliwość oceniania jego pracy, czyli sposobu przygotowania i przeprowadzenia zajęć dydaktycznych.

DAS KANN ICH

1 Beantworte die Fragen.

Odpowiedz na pytania.

1. Welche Farbe hat das Bett?
2. Wo ist die Badewanne?
3. Was ist in der Küche?
4. Was steht im Wohnzimmer?
5. Was ist dein Lieblingszimmer?

2 Markiere, welches Wort passt nicht?

Zaznacz, które słowo nie pasuje?

1. auf • hinter • das Bett • unter	3. Küche • Schlafzimmer • elf • Garten
2. Spitzer • Dusche • Schrank • Tisch	4. Sessel • Schrank • Badewanne • Bett

3 Ergänze.

Uzupełnij.

- ▶ *Drei Zimmer:*
- ▶ *Drei Sachen aus dem Wohnzimmer:*
- ▶ *Drei Sachen aus dem Schlafzimmer:*

4 Sprich mit deinem Partner oder deiner Partnerin.

A teraz porozmawiaj z kolegą lub koleżanką.

- Wo steht der Schrank?
- ▶ Der Schrank steht neben dem Sofa.
- Welche Farbe hat der Schrank?
- ▶ Er ist braun.

5 Schreibe dein Lieblingswort.

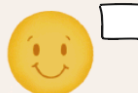
Napisz swoje ulubione słowo.

Mein Deutsch ist ...
Ich bin ...

wunderbar

sehr gut

gut

9. OCENA WEWNĄTRZSZKOLNA

Nauczyciel, pracujący w oparciu o niniejszy program, powinien uwzględnić w fazie przygotowania procesu dydaktycznego zaplanowanie, przeprowadzenie i ocenę różnorodnych ćwiczeń przeznaczonych do samokontroli, ćwiczeń kontrolnych, testów sprawdzających oraz przeprowadzenie ewaluacji własnej pracy po każdej lekcji. W celu ułatwienia tego zadania proponuje się, aby ogólna koncepcja zadań sprawdzających odpowiadała celom ogólnym i szczegółowym określonym w niniejszym programie oraz celom poszczególnych jednostek lekcyjnych. Również każda przygotowana praca sprawdzająca umiejętności i wiedzę uczniów oraz każdy test powinien odpowiadać wcześniej określonym kryteriom. Konstruując zadanie sprawdzające lub test, powinno się:

- » jasno sprecyzować cel pracy powtórzeniowej,
- » ująć w treści zadań jedynie materiał omówiony i utrwalony na zajęciach,
- » zaplanować zadania sprawdzające wszystkie sprawności językowe, o ile wszystkie ćwiczone były na zajęciach,
- » zastosować różnorodne typy zadań odpowiadające różnym typom uczenia się
- » zaplanować zadanie sprawdzające umiejętność stosowania odpowiedniej strategii uczenia się,
- » zaplanować te same kryteria pomiaru, tzn. wartości punktowe, precyzyjnie sformułowane polecenia, czas przewidziany na przeprowadzenie sprawdzianu,
- » ustalić kryteria oceniania, aby były one możliwie najbardziej obiektywne,
- » przygotować dodatkowe zadania dla uczniów chętnych lub szczególnie uzdolnionych.

10. ZADANIA SPRAWDZAJĄCE I ICH OCENIANIE W KLASACH IV–VIII

Na II etapie edukacyjnym preferuje się zadania zamknięte i półotwarte sprawdzające stopień opanowania poszczególnych sprawności językowych:

1. dla sprawdzenia rozumienia wypowiedzi:

- » zadania typu prawda/fałsz,
- » zadania typu wybierz właściwą odpowiedź,
- » przyporządkowanie obrazu do tekstu lub odwrotnie,
- » przyporządkowanie tytułów do fragmentów tekstu,
- » znalezienie kolejności zdań, wypowiedzi, wydarzeń,
- » zaznaczenie informacji dotyczących treści testu,
- » wizualizacja treści fragmentów tekstu,
- » podpisanie obrazków oddających treść fragmentów tekstu.

2. dla sprawdzenia umiejętności formułowania wypowiedzi ustnej

Zadania tego typu są obecnie jednym z elementów sprawdzianów podsumowujących kolejne etapy nauczania (np. po każdym omówionym rozdziale w ciągu roku szkolnego), dlatego radzi się systematyczną kontrolę sprawności kompetencji komunikacyjnych na zajęciach dydaktycznych. Sprawdzenie umiejętności budowania wypowiedzi ustnej w trakcie lekcji powtórzeniowej można przeprowadzić poprzez zaplanowanie pytań, na które uczeń musi odpowiedzieć po ukończonej pracy pisemnej indywidualnie lub poprzez zaplanowanie i opisanie sytuacji komunikacyjnej dla pary uczniów, którzy muszą zainicjować, podtrzymać i zakończyć rozmowę na temat z zakresu materiału objętego powtórzeniem.

3. dla sprawdzenia rozumienia tekstu:

- » znalezienie odpowiedniej informacji w tekście,
- » porządkowanie tekstu w logiczną całość,
- » dopasowanie tytułu do treści tekstu lub jego fragmentów,
- » zadania typu prawda/fałsz,
- » zadania typu wybierz właściwą odpowiedź,
- » zaznaczenie poprawnej odpowiedzi na pytanie związane z treścią tekstu,
- » wypełnienie formularza.

4. dla sprawdzenia umiejętności formułowania wypowiedzi pisemnej:

- » formułowanie podpisów do obrazków,
- » uzupełnienie luk w tekście paralelnym,
- » sformułowanie zdania z rozsypanki,

- » logiczne dokończenie zdań,
 - » uzupełnienie wypowiedzi w dialogu,
 - » napisanie planu wypowiedzi na określony temat,
 - » napisanie krótkiego tekstu użytkowego.
5. dla sprawdzenia kompetencji leksykalno-gramatycznych:
- » łączenie pytań z odpowiedziami,
 - » budowanie zdań z rozsypanki,
 - » zadania typu wybierz właściwą odpowiedź,
 - » uzupełnienie luk w tekście,
 - » przyporządkowanie do wyrazu podstawowego synonimów, antonimów, obrazków,
 - » formułowanie pytań do podanych zdań,
 - » zastępowanie obrazków w tekście wyrazami oznaczającymi pokazane na obrazku informacje,
 - » odpowiadanie na pytania,
 - » kończenie zdań.

11. OCENIANIE

Planując pracę sprawdzającą umiejętności i wiedzę uczniów, należy od razu zaplanować sposób jej oceniania. W tym celu należy ustalić ogólne kryteria oceniania obowiązujące w całym procesie nauczania, dzięki temu oceny uzyskane przez uczniów będą obiektywnie ukazywały proces uczenia się i dawały wiarygodny obraz postępów w nauce.

Proponuje się stosować zawsze jednakową punktację dla zadań zamkniętych, np. 1 pkt i dla zadań półotwartych po 2 pkt, aby mieć możliwość oceny treści i formy odpowiedzi.

Aby uzyskać ocenę celującą uczeń powinien bezbłędnie wykonać wszystkie zadania sprawdzające oraz dodatkowe zadanie półotwarte lub otwarte dla chętnych, które powinno być dodatkowo punktowane. Zaprezentowany tu system jest jedynie propozycją, dlatego należy pamiętać, że formułując kryteria oceniania trzeba dostosować je do Wewnętrzzszkolnego Systemu Oceniania.

12. PODSUMOWANIE

Nauczyciele mają bardzo różne oczekiwania wobec programu nauczania, jedni cenią program za krótkie i ogólne treści, inni wolą dłuższe i szczegółowe wyjaśnienia. Ocena programu według kryterium stopnia dokładności przedstawionych w nim zagadnień jest jednak bardzo względna i zależy od potrzeb, ale i umiejętności osób z niego korzystających. Najważniejsze jednak, aby zawierał to wszystko, czego nauczyciele – adresaci programu – potrzebują, aby właściwie zaplanować proces nauczania.

Celem tego programu jest usystematyzowanie procesu nauczania języka niemieckiego w szkole podstawowej tak, aby przebiegał w sposób logiczny, usystematyzowany i miał układ koncentryczno-spiralny, dzięki czemu będzie dostosowany do wieku, potrzeb i możliwości uczących się, czyli podmiotu procesu dydaktycznego. Właściwa interpretacja treści w nim zawartych umożliwi stworzenie uczniom odpowiednich warunków dla rozwoju kompetencji językowych adekwatnych do ich wieku i możliwości, a zawarte w programie tendencje współczesnej pedagogiki gwarantują przygotowanie uczniów do wymagań współczesnego życia. Priorytetem jest dobro ucznia, jego tempo rozwoju, jego możliwości, oczekiwania i zainteresowania. Dlatego pozostaje mi mieć nadzieję, że nauka w oparciu o niniejszy program ułatwi uczącym się start na kolejnym etapie edukacyjnym i osiągnięcie sukcesów w nauce języka niemieckiego.

Sylvia Rapacka-Wojtala

BIBLIOGRAFIA

- Albers H.-G., Bolto S., *Testen und Prüfen in der Grundschule*, Langenscheidt, Berlin 1995.
- Bimmel P., Rampillon, U.: *Lernautonomie und Lernstrategien*. Langenscheidt, Berlin 2000.
- Birch A., Malin T., *Psychologia rozwojowa w zarysie*, PWN, Warszawa 1999.
- Bohn R., *Probleme der Wortschatzarbeit*, Langenscheidt, Berlin 2000.
- Bolton S., *Probleme der Leistungsmessung. Lernfortschrittstests in der Grundschule*, Langenscheidt, Berlin 1996.
- Brandi M.-L., Dommel H., Helming B., *Bild als Sprechanlass*, Goethe – Institut, München 1988.
- Brzeziński J., *Nauczanie języków obcych dzieci*, WSiP, Warszawa 1987.
- Coste D., North B., Sheils J., Trim J., *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2001.
- Cyrański Cz., Kwaśniewska M., *Program wychowanie przedszkolnego, Moje przedszkole*. MAC Edukacja, Kielce 2003.
- Dahlhaus B., *Fertigkeit Hören*, Langenscheidt. Goethe – Institut, München 1994.
- Doye P., *Typologie der Testaufgaben für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache*, Langenscheidt, München 1992.
- Ehlers S., *Lesen als Verstehen*, Langenscheidt, Kassel 1992.
- Funk H., Koenig M., *Grammatik lehren und lernen*, Langenscheidt, Berlin 1992.
- Glaboniat M., Müller M., Rusch P., Schmitz H., Wertenschlag L., *Profile Deutsch. Lernzielbestimmungen, Kannbeschreibungen und kommunikative Mittel für die Niveaustufen A1, A2, B1 und B2 des Gemeinsamen europäischen Referenzrahmen für Sprachen*, Berlin 2002.
- Gołębniak D., *Uczenie się metodą projektów*, WSiP, Warszawa 2002.
- Harwas-Napierała B., Trempała J., *Psychologia rozwoju człowieka*, t. II, PWN, Warszawa 2000.
- Heuer H., Unterrichtsmethoden W., Bausch K.-R., Christ H., Krumm H.J., *Handbuch Fremdsprachenunterricht*, Francke Verlag, Tübingen und Basel 1995.
- Iluk J., *Jak uczyć małe dzieci języków obcych?*, Wydawnictwo Gnome, Katowice 2002.
- Jung L., *99 Stichwörter zum Deutschunterricht. Deutsch als Fremdsprache*, Max Hueber Verlag, Ismaning 2001.
- Kast B., *Fertigkeit Schreiben*, Langenscheidt, Berlin 1999.
- Kleppin K., *Fehler und Fehlerkorrektur*, Langenscheidt, Berlin 2001.
- Komorowska H., *Testy w nauczaniu języków obcych*, WSiP, Warszawa 1982.
- Komorowska H., *Sukces i niepowodzenie w nauce języka obcego*, WSiP, Warszawa 1987.
- Komorowska H., *O programach prawie wszystko*, WSiP, Warszawa 1999.
- Komorowska H., *Metodyka nauczania języków obcych*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2003.
- Łada-Grodzicka A., Bełczewska E., Herde M., Kwiatkowska-Klarzak E., Wasilewska J., *ABC. Program wychowania przedszkolnego XXI wieku*, WSiP, Warszawa 2000.

- Lohfert W., *Kommunikative Spiele für Deutsch als Fremdsprache*, Max Hueber Verlag, Ismaning 1982.
- Meyer H., *Was ist guter Unterricht?*, Cornelsen Verlag Scriptor, Berlin 2004.
- Okoń W., *Zarys dydaktyki ogólnej*, PZWS, Warszawa 1970.
- Okoń W., *Nowy słownik pedagogiczny*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2004.
- Pamuła M., *Metodyka nauczania języków obcych w kształceniu zintegrowanym*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa 2006.
- Pfeiffer W., *Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki*, Wagros, Poznań 2001.
- Pólturzycki J., *Dydaktyka dla nauczycieli*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014.
- Stawna M., *Podejście komunikacyjne do nauczania języków obcych*, WSiP, Warszawa 1991.
33. Żebrowska M., *Psychologia rozwojowa dzieci i młodzieży*, PWN, Warszawa 1986.